

Wat rechtmatig is, is niet altijd ook rechtvaardig

Een concreet voorstel voor de schadeafhandeling,
herstel van vertrouwen en toekomstperspectief

Kanaal Almelo – de Haandrik

Inhoudsopgave

---

1. Inleiding en samenvatting	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Opdracht en aanpak	4
1.3 De kern van mijn beeld	5
1.4 De kern van mijn aanbevelingen	6
1.5 Leeswijzer	7
1.6 Een persoonlijke noot	7

---

2. Mijn beeld over wat mensen ervaren en willen	9
2.1 Samenvatting van wat er de afgelopen jaren is gebeurd	10
2.2 Wat betrokkenen willen in de schadeafhandeling	11
2.3 Wat betrokkenen willen in de samenwerking	13
2.4 Wat betrokkenen willen voor toekomstperspectief	13

---

3. Mijn beeld van wat er verder aan de hand is in het gebied	15
3.1 Hoofdoorzaken waardoor schade kan ontstaan	16
3.2 De specifieke schade die door werkzaamheden kan ontstaan	16
3.3 Nederland heeft een les te leren vanuit dit gebied	17

---

4. Mijn aanbevelingen	19
4.1 De kern van wat ik adviseer	19
4.2 Aanbevelingen 1, 2 en 3 voor een betere schadeafhandeling	20
4.3 Aanbeveling 4 en 5 toekomstige werkzaamheden en de omgang met toekomstige schades	21
4.4 Aanbevelingen 6 en 7 voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief	23
4.5 Aanbeveling 8 voor een versterkte samenwerking in het gebied	24

---

5. Lijn 1: uitwerking aanbevelingen voor een betere schadeafhandeling	25
5.1 Uitwerking aanbeveling 1: maak de uitvoering van de regeling menselijker, makkelijker en milder	26
5.2 Uitwerking aanbeveling 2: laat een buitendienst met een bestuurlijk kopstuk de dossiers afhandelen	28
5.3 Uitwerking aanbeveling 3: zorg voor maatwerk voor uitzonderlijke situaties	30

---

6. Lijn 2: uitwerking aanbevelingen voor toekomstige werkzaamheden en schades	32
6.1 Uitwerking aanbeveling 4: de overheid moet – binnen het redelijke – alles doen wat mogelijk is om schade door werkzaamheden in het algemeen te voorkomen.	32
6.2 Uitwerking aanbeveling 5: neem extra maatregelen voor werkzaamheden aan het kanaal	34

---

7. Lijn 3: uitwerking aanbevelingen voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief	35
7.1 Uitwerking aanbeveling 6: zorg dat er alleen toekomstbestendig wordt gebouwd én verbouwd	35
7.2 Uitwerking aanbeveling 7: ga interbestuurlijk aan de slag met water- en bodemproblematiek	36
Stappenplan: wat u gaat meemaken in de schadeafhandeling	39

Inleiding en samenvatting

1.1 Aanleiding

Het kanaal Almelo-De Haandrik is bijna tweehonderd jaar oud. Met het afgraven van dit kanaal konden vele andere Overijsselse kanalen van water worden voorzien. Ook kon de gestoken turf zo goed worden vervoerd. De dorpen langs het kanaal, zoals Vroomshoop, Vriezenveen en Daarlerveen, groeiden gestaag. In dit gebied heeft altijd een Twentse vorm van noaberschap geheerst. Mensen kijken naar elkaar om en zijn gehecht aan de eigen gebruiken. Geen mens is natuurlijk hetzelfde maar de bewoners zijn overwegend nuchter en wat meer gesloten. Ze zijn niet gewend om te praten over de problemen die ze hebben. Mensen die langs het kanaal wonen, Kanaalsen, zijn daarbinnen weer een eigen slag. Ze leven aan en met het

water en zijn daaraan gehecht. Hoewel er uiteraard onderling stevige verschillen zijn, is het gebied in het algemeen niet rijk. Voor een deel van de inwoners geldt dat hun talent ligt in werk met de handen.

Vanaf 2011 werd het kanaal uitgediept en grotendeels van nieuwe damwanden voorzien. Zo werd het geschikt gemaakt voor grote scheepvaart. In de periode daarna werden op verschillende plekken langs het kanaal verzakkingen zichtbaar. Die verzakkingen leidden tot flinke schades aan huizen en wegen. De huizen van een klein deel van de inwoners werden onbewoonbaar. Er zijn een aantal zeer schrijnende gevallen in het gebied. Bewoners keken logischerwijs direct naar het kanaal als oorzaak.

Er volgde onderzoek. Experts beargumenteerden dat de werkzaamheden aan het kanaal een van de oorzaken voor de gemelde schades waren. Maar ze zeiden ook: het is niet de enige oorzaak. De provincie besloot daarop om de volledige verantwoordelijkheid voor de schades op zich te nemen. De reden was dat zij de opdracht had gegeven voor de werkzaamheden. De provincie nam deze verantwoordelijkheid ook in de gevallen waar het kanaal mogelijk slechts deels de oorzaak van een verzakking was. Dit is een ruime regeling, omdat in Nederland normaal gesproken alleen de schade wordt vergoed die direct door werkzaamheden komt.¹⁾ De provincie zorgde voor zaakbegeleiders en schade-experts die de schades opnamen. Bewoners kregen voorstellen voor vergoeding of subsidie. Ook kregen bewoners de mogelijkheid om contra-expertise in te schakelen. De reden voor deze regeling was dat de bewoners volgens de provincie lang in onzekerheid zaten. Dat rechtvaardigde volgens de provincie een snelle en 'ruimhartige' aanpak.

In eerste instantie waren bewoners tevreden met deze opstelling van de provincie. Er is immers door de provincie schade veroorzaakt, dan is het ook terecht dat zij dat vergoedt, vond men. Die tevredenheid verdween snel. De gewekte verwachting dat alles hersteld of vergoed zou worden, kwam niet uit. Niet alle aangewezen schades vielen onder de regeling van de provincie. Niet zelden was het vastgestelde schadebedrag lager dan wat een aannemer vroeg om het naar de oude staat te herstellen. De bevindingen van ingehuurd contra-experts werden bij een deel van de mensen niet of nauwelijks overgenomen. Een deel van de schades wordt daardoor niet, anders of laat hersteld. Is dat nu de beloofde ruimhartigheid? Daarnaast hangt al jaren een donkere toekomstwolk over het gebied. De angst zit er flink in. Gaan de huizen en wegen verder verzakken in de komende jaren? En hoe wordt dan omgegaan met die toekomstige schades? Daarover ervaren de bewoners geen duidelijkheid.

Hoewel een deel van de schades naar tevredenheid werd afgehandeld, brak voor een flink aantal bewoners een nare periode van onbegrip en juridische procedures aan. Het werd er bepaald niet simpeler op. Meerdere experts bogen zich over het kanaal en spraken elkaar regelmatig tegen. Rapporten over schades en brieven van de provincie waren vaak moeilijk te begrijpen. En ook hier spraken experts en contra-experts elkaar tegen. Soms moest de rechter eraan te pas komen.

Mensen met verstand van recht of bestuurskunde vergeten soms hoe ingewikkeld het kan zijn om juridische rapporten en brieven te lezen. Procedures en de status van de contra-expertises zijn ingewikkeld. Het verschil tussen privaat- en publiekrecht is voor de gemiddelde burger niet te volgen. Bewoners wisten niet of ze er goed aan deden om een aanbod van de overheid te accepteren. In sommige gevallen durfden mensen niet naar de rechter, vonden ze de bezwaarcommissies intimiderend of openden ze brieven niet. Zij wisten ook niet altijd dat ze hulp konden krijgen via hun rechtsbijstandsverzekering. Sommige bewoners begrepen daardoor niet welke stappen ze hadden kunnen nemen. Zij hoorden na de gestelde deadline dat ze nu te laat waren met het melden van hun schade. Met de jaren ontstond in het gebied ook wantrouwen in elkaar. Krijgen de burens iets wat jij niet krijgt? En zijn hun keuzes van invloed op jouw huis? Er wordt minder met elkaar gepraat.

Zo ontstond de impasse. Een impasse waarin mensen met stevige schades zitten en waarin het wantrouwen in de overheid én in elkaar is toegenomen. Daarmee is het gebied – dat al honderden jaren leeft van verbinding – in zijn kern aangetast.

1.2 Opdracht en aanpak

In deze context werd ik gevraagd als bemiddelaar. De Provinciale Staten van Overijssel namen op 19 april unaniem een motie hierover aan.²⁾ In deze motie staat letterlijk de volgende opdracht:

1. Vorm een beeld van de huidige situatie van omwonenden en ondernemers in relatie tot de provincie Overijssel en andere overheden en bestuursorganen.
2. Rapporteer hierover bij Provinciale Staten en kom daarbij specifiek met aanbevelingen over de wijze waarop het vertrouwen in de provincie Overijssel kan worden hersteld, op welke wijze de schades ook daadwerkelijk op korte termijn kunnen worden hersteld en/of gecompenseerd, welke wijze van samenwerking tussen alle betrokkenen bijdraagt aan het vertrouwen en hoe het gebied weer toekomstperspectief kan worden geboden.

Aan mij werd verzocht om hierover op 1 september 2023 te rapporteren. Ik ben in april jl. direct begonnen en heb samen met mijn onafhankelijk secretariaat de volgende stappen gezet:

.....
1) Dat wordt in jargon 'causaliteit' genoemd.

.....
2) Zie Motie Bemiddelaar/Verzoeningspersoon inzake Kanaal Almelo-De Haandrik/Provinciale Staten Overijssel/19-04-2023 voor de volledige tekst van de motie en voor de kaders waarbinnen ik moest opereren.

1. Ik heb me eerst ingelezen in alle documenten en regelingen die in het gebied gelden.
2. Vervolgens heb ik gesproken met alle individuele bewoners die daar behoefte aan hadden. Ik organiseerde inloopmomenten in de verschillende dorpen. Dat waren drukke, maar zeer waardevolle dagen. Meer dan 120 bewoners hebben hun verhaal met mij gedeeld. Regelmatig met veel emotie.
3. Daarna heb ik individueel gesproken met de betrokken overheden en de stichting Kant nog Wal, waarin bewoners vertegenwoordigd zijn.
4. Vervolgens heb ik een gesprek georganiseerd tussen de provincie, het waterschap, de vier gemeenten en de stichting Kant nog Wal.
5. Daarna heb ik gesprekken begeleid tussen a) de gemeenten onderling, b) de provincie en het waterschap, d) de provincie en de gemeenten en e) alle overheden gezamenlijk.
6. Hierop volgend heb ik een afsluitend gesprek gevoerd met de stichting Kant nog Wal en de provincie.
7. Tot slot heb ik samen met mijn secretariaat dit onafhankelijke rapport geschreven. Tijdens het schrijfproces heb ik voor inhoudelijke vragen de overheden en de stichting benaderd. Ook heb ik advies ingewonnen bij experts, waarvan een groot deel niet eerder bij dit dossier betrokken was. Het rapport is enkel aan de provincie voorgelegd om feitelijke onjuistheden te signaleren. Hier zijn geen inhoudelijke wijzigingen uit voortgekomen.

1.3 De kern van mijn beeld

Tijdens ieder gesprek ben ik duidelijk geweest over mijn opdracht en rolopvatting. Ik ben geen hydroloog of schade-expert. Vrouwe Justitia ben ik ook niet. Ik doe dus geen uitspraak over in welke mate het kanaal precies tot welke schades leidt. Ik vel geen oordeel over hoeveel vergoeding een specifiek huishouden precies moet krijgen. Ik heb wel heel erg goed geluisterd naar bewoners, experts, overheden en schadebedrijven. Met mijn secretariaat heb ik alles gelezen wat er te lezen viel. Volgend uit mijn opdracht is mijn rol wél om daar een rode draad uit te halen en om een beeld te formuleren. Mijn rol is ook om een voorstel te doen over hoe vertrouwen te herstellen, schade-afhandeling vlot te trekken en aan toekomstperspectief te werken.

In de hoofdstukken 2 en 3 zet ik mijn beeld uitgebreid uiteen. In deze inleiding wil ik de kern van mijn beeld

al samenvatten. In mijn ogen is dit de essentie van wat er aan de hand is:

1. **Adequate schade-afhandeling is hét scharnierpunt voor hernieuwd vertrouwen.**

De regeling is daar ruim genoeg voor, maar de uitvoering is niet goed genoeg geweest. De provincie doet meer dan waar de overheid juridisch toe verplicht is. In Nederland is het zo geregeld dat je alleen verplicht bent de schade te herstellen als je de schade ook hebt veroorzaakt.³⁾ De provincie heeft beloofd om in het schadegebied ook schade te herstellen waarbij niet vaststaat of het kanaal de enige oorzaak is. Daarmee is de regeling meer dan rechtmatig (doen wat je moet doen).

Toch is er een groot verschil tussen wat *rechtmatig* is en wat *rechtvaardig* voelt. Bewoners hebben ervaren dat de provincie niet aan de gewekte verwachtingen van een ruimhartige aanpak heeft voldaan. Ze hebben ervaren dat er ingewikkeld werd gedaan over kleine verzoeken. Ze hebben in een deel van de gevallen tegenwerking ervaren. De schadeafhandeling heeft lang geduurd, het was te moeilijk te begrijpen en er zijn fouten gemaakt. Mensen kwamen in de situatie dat ze herstel niet konden betalen of dat ze geen andere optie zagen dan te verhuizen van een plek die ze zeer lief was. Zo is er een spiraal van groeiend wantrouwen ontstaan. Er moet dus iets gebeuren. De pijnpunten in de uitvoering moeten geadresseerd worden. Mensen hebben recht op begrijpelijke taal en snelle afhandeling.

2. **Bewoners moeten ook in de toekomst met vertrouwen kunnen leven.**

Dat eist een breder verhaal over wat er aan de hand is met het kanaal én in het gebied. Nieuwe werkzaamheden in het algemeen en aan het kanaal in het bijzonder kunnen alleen in vertrouwen worden uitgevoerd als de juiste procedures worden gevolgd en goede metingen worden gedaan. Dat is in het verleden niet het geval geweest. Ook moet er ruimte zijn voor nieuwe experimenten en kennis van de omgang met de bodem én voor het uitvoeren van werkzaamheden. Hoogleraren doen hiervoor interessante suggesties, die uitgetoet moeten worden.

Tegelijk is het echte verhaal ook dat er in de toekomst verzakkingen zullen blijven optreden. Ook wanneer het kanaal er niet zou zijn. Toen ik dieper in het dossier dook, realiseerde ik mij dat de bodem in heel Nederland, zeker in veen- en kleigebieden, aan het verzakken is. Dat geldt ook

.....
3) In jargon: als er een causaal verband is.

voor dit gebied. De grond beweegt en zal blijven bewegen. Op hoofdlijnen zijn er drie oorzaken waarom in dit soort gebieden schades ontstaan:

- I. **Nederland heeft te maken afwisselende periodes van droogte en neerslag dat tast de bodem aan.** Als grond delen van het jaar droog is, dan oxideert veen en klinkt het in. ‘Verteren’ wordt dat ook wel eens genoemd. Ook andere ondergronden zoals klei en leem klinken in. Dat kan in een gebied als dit op sommige plekken de komende jaren om meer dan een halve meter gaan.
- II. **Werkzaamheden kunnen direct schade veroorzaken.** Ook kunnen ze ‘trigger-events’ zijn die voor een versnelling zorgen. Werkzaamheden kunnen, bijvoorbeeld door trillingen, tot directe schade leiden. Daarnaast kunnen werkzaamheden ook een versnellend effect hebben. Door werkzaamheden, bijvoorbeeld het uitdiepen van het kanaal, kan het proces van verzakken dat al gaande was heftig versneld worden. Ook andere werkzaamheden kunnen dit effect hebben, zoals het aanleggen van een weg, het vervangen van riolering, het winnen van water of het ondertunnelen van een gebied.
- III. **Een deel van de huizen is niet toegerust op verzakkingen.** Als huizen verouderde funderingen hebben, bijvoorbeeld een betonnen plaat, dan kunnen ze niet goed tegen verzakkingen. Een deel van de huizen is begin vorige eeuw gebouwd en heeft logischerwijs geen fundering die past bij omstandigheden van nu.

Een echt toekomstperspectief eist dat bewoners, overheden en bedrijven weten waar ze aan toe zijn. Alleen dan kunnen ze zich hierop voorbereiden. In vele gesprekken hebben bewoners me gevraagd om eerlijk te zeggen wat er aan de hand is. Hoewel dit geen populaire boodschap is, voel ik me verplicht om het hier te zeggen. De bewoners en het gebied hebben daar recht op, zodat bewoners samen de schouders eronder kunnen zetten. Hoewel het buiten mijn opdracht valt, mag deze oproep ook in andere gebieden in Nederland gehoord worden.

1.4 De kern van mijn aanbevelingen

In dit rapport kom ik met concrete aanbevelingen om schade af te handelen, om vertrouwen te herwinnen en aan toekomstperspectief te werken. In de hoofdstuk 4 beschrijf ik deze aanbevelingen beknopt. In hoofdstukken 5, 6 en 7 worden ze concreet en

technisch uitgewerkt. In deze inleiding beschrijf ik alvast de kern. In essentie adviseer ik drie lijnen van aanbevelingen:

- **Lijn 1: Aanbevelingen 1, 2 en 3 voor een betere schade-afhandeling. Maak de huidige schaderegeling menselijker, makkelijker en milder.** Zet zo snel mogelijk een streep onder de afhandeling van oude schades. De provincie heeft beloofd om de schades in dit gebied ruimhartig af te handelen. Die belofte moet de provincie nakomen. Alleen dan kan vertrouwen weer groeien. Herstel van vertrouwen vereist dat bij de uitvoering van de regeling tegemoet wordt gekomen aan de pijnpunten van de bewoners. Dat betekent onder andere dat de overheid niet moeilijk doet over kleine herstelwerkzaamheden, dat er reële vergoedingen worden betaald en dat er serieus wordt gekeken naar contra-expertises. Het vereist dat mensen die oude schades te laat gemeld hebben alsnog een kans krijgen. De regeling moet dus voor een korte tijd weer even worden opengezet. Het eist dat mensen één aanspreekpunt hebben. Daarbij moet er ook vanuit de gemeenten hulp beschikbaar zijn, inclusief sociale nazorg. Voor speciale gevallen moet er maatwerk zijn. Om vertrouwen te herstellen, moet er een goed werkende organisatie met een bestuurlijk kopstuk van buiten de provincie komen, bij wie bewoners altijd terecht kunnen. Deze persoon moet de overheden met gezag adviseren over hoe knopen door te hakken. In hoofdstuk 5 werk ik deze lijn met aanbevelingen concreet uit.
- **Lijn 2: Aanbevelingen 4 en 5 voor toekomstige werkzaamheden en omgang met toekomstige schades. Garandeer dat in de toekomst werkzaamheden heel voorzichtig en volgens de regels worden uitgevoerd. Behandel toekomstige schades op de normale manier.** Ik ben van mening dat voor toekomstige schades de regels moeten gelden zoals die voor iedere Nederlander gelden. Daar mag geen misverstand over bestaan: dat legt grote eisen bij de overheid neer. De overheid moet alle schades die zij zelf veroorzaakt vergoeden. Bij iedere werkzaamheid moeten overheden zich houden aan de regels. Dat betekent risico’s wegen, nulmetingen doen, normen stellen en controleren. Ik vind het verstandig om bij werkzaamheden aan het kanaal zelf, extra maatregelen te nemen. Tegelijkertijd moet voorkomen worden dat overheden en bedrijven geen werkzaamheden meer uit durven voeren, vanwege mogelijke schadeclaims. Het gebied mag niet verloederen. Wegonderhoud, vervangen van riolering en aanleggen internet

is en blijft nodig. Werk daarom samen als één overheid. Hou in de planning van de nieuwe werkzaamheden rekening met die van andere overheden, de herstelwerkzaamheden en grote (waterwinnings)projecten in de buurt. Maak ook samen afspraken als er schade ontstaat bij grote projecten. Los van de financiële afspraken, adviseer ik om in de schadeafhandeling elkaar vast te houden. Communiceer één verhaal en betrek de gemeenten in de afhandeling voor hulp en nazorg van hun inwoners.

- **Lijn 3: Aanbevelingen 6 en 7 voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief. Werk samen aan een echt toekomstperspectief. Zorg dat er toekomstbestendig gebouwd en verbouwd wordt. Werk aan een goed water- en bodemsysteem.** Om ervoor te zorgen dat bewoners in dit mooie gebied prettig kunnen blijven wonen en werken, moeten overheden, bewoners en ondernemers samen optrekken. We weten dat de bodem op veel plekken de komende jaren gaat zakken. Op sommige plekken in Nederland wel een halve meter. Net als op andere plekken in Nederland, moeten we ons ook hier daartegen weren. Dat betekent dat overheden alleen vergunningen moeten verlenen voor nieuwe gebouwen als deze toekomstbestendig zijn. Voor het toekomstbestendig maken van bestaande huizen moet de overheid een fonds oprichten. Daaruit kunnen mensen onder gunstige voorwaarden een lening krijgen voor funderingsherstel of funderingsverbetering. Ook is er een gezamenlijke aanpak nodig om het bodem- en watersysteem in het gebied beter te begrijpen en te beïnvloeden. Ik vind dat er in die aanpak ruimte moet zijn voor experimenten, die ook andere methoden gebruiken voor het beïnvloeden van water en bodem dan gebruikelijk. Natuurlijk alleen onder veilige omstandigheden. Samenwerking tussen provincie, gemeenten, waterschap, bewoners en ondernemers is daarin cruciaal.
- **Overkoepelend: Aanbeveling 8 voor het versterken van de samenwerking in het gebied. Verstevig de samenwerking met het gebied. Denk serieus na over participatie.** Om het vertrouwen in het gebied te herstellen moet de samenwerking met de bewoners en ondernemers sterker. Gestructureerd en structureel gesprek vergroot het vertrouwen. Maar alleen als het op een goede manier gebeurt. Wees daarom duidelijk waarover advies en reactie van bewoners en ondernemers nodig is. In mijn laatste overkoepelende aanbeveling adviseer ik per lijn hoe

dat kan. Ik adviseer om de Stichting Kant Nog Wal en de gemeenten nauw in de schadeafhandeling te betrekken. Om bewoners en ondernemers te betrekken in de timing, het tempo en de intensiteit van de toekomstige werkzaamheden. En ten slotte, in de interbestuurlijke aanpak aan de hand van verschillende scenario's met het gebied het toekomstperspectief te schetsen. Sta daarbij open voor nieuwe suggesties en interessante ideeën.

1.5 Leeswijzer

In het eerste deel van dit rapport ga ik in op het vraagstuk en kom ik tot mijn aanbevelingen. Dat doe ik in de hoofdstukken 2, 3, en 4. Ik heb daarin geprobeerd om zo duidelijk en kort mogelijk te schrijven.

- Hoofdstuk 2: Mijn beeld over wat mensen ervaren en willen.
- Hoofdstuk 3: Mijn beeld van wat er verder aan de hand is in dit gebied.
- Hoofdstuk 4: Mijn aanbevelingen.

In het tweede deel van dit rapport (hoofdstukken 5, 6, en 7) werk ik mijn aanbevelingen verder uit. Vanwege de techniek die daarvoor beschreven moet worden, zijn deze hoofdstukken iets moeilijker leesbaar.

- Hoofdstuk 5: Uitwerking aanbevelingen voor een betere schadeafhandeling.
- Hoofdstuk 6: Uitwerking aanbevelingen voor toekomstige werkzaamheden en de omgang met toekomstige schades.
- Hoofdstuk 7: Uitwerking aanbevelingen voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief.

Aan het eind van dit rapport is er een stappenplan. Op dat stappenplan staat wat mijn advies voor u als schademelder betekent. Ik beschrijf in korte stappen hoe de afhandeling gaat verlopen van begin tot eind.

- Stappenplan: Wat u gaat meemaken in de schadeafhandeling.

1.6 Een persoonlijke noot

Ik permiteer me aan het slot van deze inleiding twee persoonlijke opmerkingen.

De eerste opmerking gaat over de stichting Kant nog Wal. Ik bewonder jullie omdat jullie je organiseren en inspannen voor het gebied en zijn inwoners. En daarbij in staat zijn de problemen met de eigen woning te ontstijgen. Dat is in deze taaie materie niet makkelijk. Vaak is het geen dankbaar werk. Maar het is wel mede dankzij jullie inspanningen dat het vraagstuk zo op de agenda staat.

De tweede opmerking gaat over hoe onze overheden soms met mensen omgaan. Ook ik vergeet wel eens dat de overheid voor veel inwoners ook eng kan

zijn. Hoe officiële brieven tot grote schrik kunnen leiden. Mensen hebben recht op iemand die luistert, die aardig is en die begrijpelijke taal spreekt. Ik ben ontzettend geschrokken van hoe mensen in dit gebied tussen de wielen zijn gekomen. Tegelijkertijd zie ik ook dat de overheid dat niet bedoeld heeft. Een flink deel van de vele bewoners die ik gesproken heb, waren radeloos, tot tranen aan toe, en soms met – in mijn ogen onnodige – schaamte op de kaken. Deze personen zijn niet op zoek naar het onderste uit de kan. Ze willen niet zoveel mogelijk geld, ze willen een oplossing. Zodat ze door kunnen met hun leven. Daar moet iedereen die bij de overheid werkt zich bewust van zijn. Wees aardig, open en duidelijk. Voorkom dat je, nadat een systeem gekozen is voor de aanpak van problemen, in de uitvoering oog verliest voor de bijzondere mens die voor je komt staan. Probeer je te verplaatsen in zijn of haar situatie. En tegen de bewoners zeg ik: ook mensen bij de overheid bedoelen het goed en willen helpen. Wees daarom ook aardig, open en duidelijk. Dan komt dat vertrouwen in dit prachtige gebied ook wel weer terug.

Mona Keijzer
Bemiddelaar

Mijn beeld over wat mensen ervaren en willen

Een bemiddelaar is er niet voor niets. Het is de afgelopen jaren niet gelukt om er samen uit te komen. Aan mij is gevraagd om hierover een beeld te vormen. Niet om met de vinger te wijzen, maar om te achterhalen wat er nodig is om weer een stap vooruit te zetten. Iedereen heeft een heftige tijd ervaren. De bewoners uiteraard op de eerste plaats, maar ook ambtenaren hebben nare ervaringen. Ik wil daarom zeggen dat ik niet de indruk heb dat mensen hier elkaar het leven zuur hebben proberen te maken. Iedereen heeft oprecht geprobeerd om eruit te komen. Maar er is – in een draaikolk van gewekte verwachtingen en wederzijds onbegrip – een spiraal van

groeiend wantrouwen ontstaan. De kunst voor het gebied is om hier een streep onder te zetten. Daarvoor helpt het om een gedeeld beeld te hebben bij wat mensen ervaren hebben én bij wat mensen willen.

Iedereen die ik sprak had duidelijke behoeften en wensen. Die kwamen niet altijd met elkaar overeen, maar op hoofdlijnen zie ik dat iedereen ongeveer hetzelfde wil. Namelijk dat mensen weer veilig en prettig langs het kanaal kunnen wonen en werken. In hun eigen huis of pand en samen met hun burens.

Ik geef in dit hoofdstuk eerst een korte samenvatting van wat er de afgelopen jaren is gebeurd. Dit doe ik vanuit het perspectief van de bewoners. Dit is nadrukkelijk geen volledig feitenrelaas, maar mijn beeld van wat er is gebeurd. Daarna beschrijf ik wat de betrokkenen willen. Ik ga in op wat ze willen in de schadeafhandeling, wat voor samenwerking ze verwachten en hoe ze over het toekomstperspectief denken. Dat zijn voor alle betrokkenen de belangrijkste componenten om het vertrouwen te herstellen. In hoofdstuk 4 kom ik met concrete aanbevelingen aan de provincie over hoe hierop in te spelen, om het vertrouwen ook daadwerkelijk te herstellen.

2.1 Samenvatting van wat er de afgelopen jaren is gebeurd

Hieronder beschrijf ik, vanuit het perspectief van de bewoners, beknopt wat er de afgelopen jaren is gebeurd.

Tussen 2011 en 2016 werd het kanaal Almelo-De Haandrik geschikt gemaakt voor grotere beroepschepen. Hiervoor zijn er in die jaren verschillende werkzaamheden aan het kanaal geweest. In de twee jaar daarna ontdekken mensen schade aan hun huizen en panden. Zij melden dat bij de provincie. In 2018 publiceert RTV Oost een bericht over een groep van dertig bewoners uit Geerdijk.⁴⁾ Bewoners vertellen dat zij met de provincie en het waterschap in gesprek waren over de scheuren en kieren aan hun woningen. Zij leggen direct een link met de baggerwerkzaamheden.

Om de krachten te bundelen richten de bewoners en ondernemers eind 2018 stichting Kant nog Wal op. Een paar maanden na de oprichting van de stichting besluit de provincie de werkzaamheden en het onderhoud aan het kanaal te staken: het kanaal blijft zoals het is. Totdat duidelijk is waar de schade door is ontstaan. De provincie belooft dat binnen een half jaar te weten.

Vele onderzoeken volgen: twee van Deltares⁵⁾, drie van prof. dr. Stefan van Baars, één van bureau Beens Groep, één van de Rekenkamer Oost-Nederland en één van I&O Research. De onderzoeken komen niet tot een eenduidig antwoord. Bureau Beens Groep luidt in 2019 de noodklok om met spoed de damwanden te versterken. Een half jaar later (mei 2020) stelt Deltares in haar eerste onderzoek dat alleen de schades binnen een bepaald gebied mogelijk zijn

ontstaan door de werkzaamheden van de provincie. De onderzoekers kunnen dit niet met honderd procent zekerheid zeggen, omdat er ook andere oorzaken mogelijk zijn.

De provincie komt na het eerste rapport van Deltares in actie. Na een spoeddebat in de Provinciale Staten laat de provincie in juni 2020 weten € 25 miljoen beschikbaar te stellen voor de schadeproblematiek. De provincie wil ook de mensen buiten de aangewezen invloedsgebieden van Deltares tegemoet komen. Ook al is daar niet zeker dat zij schade hebben door de werkzaamheden van de provincie. Zij krijgen niet alle schade vergoed, maar wel een deel.

Intussen wordt het duidelijk dat er tijdens de werkzaamheden is afgeweken van de vergunning, onder meer door andere (klap)ankers te gebruiken. Ook blijkt dat de provincie vooraf niet voldoende aandacht voor de risico's van werkzaamheden heeft gehad.⁶⁾ Het projectplan gaat hier volgens de Rekenkamer minder diep in op in dan verwacht had mogen worden. Het valt op dat met name de risico's voor de omgeving maar weinig aandacht hebben gekregen en worden er weinig concrete beheersmaatregelen genoemd. Ook tijdens de werkzaamheden gaat het niet altijd goed. Er lijkt bijvoorbeeld niet te zijn ingegrepen wanneer trillingsnormen overschreden worden.

Ondertussen ontdekken steeds meer mensen schade. Zij melden dat ook bij de provincie. Dat zijn er vlak voor het spoeddebat meer dan driehonderd. Het gaat om schades buitenshuis aan de schuren en de tuinen. Maar ook binnenshuis: van kleine haarscheuren tot scheve muren en verzakte vloeren. Voor sommige mensen is de situatie zo onveilig geworden dat zij niet meer in hun huis kunnen wonen.

De mensen die zich hebben gemeld krijgen in de zomer van 2020 een zogenoemde 'ja/nee-brief': een brief waarin staat of zij wel of niet alle schade vergoed krijgen. Dit hangt ervan af of zij binnen of buiten de aangewezen invloedsgebieden van Deltares wonen. Deze brieven zijn voor veel bewoners en ondernemers het begin van de situatie waarin zij nu zitten. Het is onduidelijk waarom de één wel en de ander niet alles vergoed krijgt. In september 2020 besluit de provincie de werkzaamheden aan het kanaal voort te zetten. Zij gaat een deel van de damwanden versterken, zoals bureau Beens Groep heeft geadviseerd. Dit leidt volgens de stichting tot nieuwe onrust in het gebied. Zullen de huizen en panden niet opnieuw verzakken?

4) <https://www.rtvooost.nl/nieuws/299472/verzakte-huizen-met-duimdikke-scheuren-in-geerdijk-komt-dit-door-werk-aan-het-kanaal>.

5) Deltares (2020). Gebiedsbreed schade onderzoek aan panden Almelo-De Haandrik kanaal.
Deltares (2021). Verdiepend schade-onderzoek Kanaal Almelo-De Haandrik.

6) Rekenkamer Oost-Nederland (2021). Risico's kanaliseren: Aandacht voor risico's bij werkzaamheden aan het kanaal Almelo-De Haandrik.

In januari 2021 doet prof. dr. Van Baars⁷⁾ op eigen initiatief onderzoek naar het kanaal en de verzakkingen. Hij concludeert dat de schade rondom het kanaal niet alleen kan zijn ontstaan door de oxidatie inklinking van veen, maar dat piping ook meespeelt. Voor de bewoners werpt het onderzoek van Van Baars nieuw licht op de zaak. De conclusies van Van Baars passen bij de ervaringen die zij hebben. Ervaringen met het water in de tuin, de *sink holes* en de scheuren in huis. De provincie laat naar aanleiding van het onderzoek van Van Baars een verdiepend onderzoek uitvoeren.

In april 2021 komen de eerste schaderapporten beschikbaar. Voor sommige mensen is dat drie jaar nadat zij hun melding hebben gedaan. De stichting maakt zich hard voor een *second opinion*, omdat zij ziet dat de vergoedingen in de rapporten ontoereikend zijn.

Eind september 2021 worden de eerste resultaten van het verdiepende onderzoek van Deltares bekend. *Piping* (met de daardoor ontstane *sink holes*) is niet de oorzaak van de verzakkingen, maar een combinatie van factoren wel. De onderzoekers spreken van oorzaken als verandering in het grondwaterpeil, de droogte en de kwetsbare fundering. Dit laatste is niet gek, omdat sommige woningen dateren van meer dan honderd jaar geleden.

De discussie over de oorzaak zet zich voort als Van Baars concludeert dat ook het gebruik van langere damwanden en van bentoniet een belangrijke oorzaak voor schade is geweest. Hierdoor is het kanaal langdurig meer waterdicht geworden en ontstaat er zakkingschade. Op een aantal andere plekken zijn volgens hem vervormde of bezweken damwanden juist de reden geweest dat er te veel water wegglekte waardoor schade is ontstaan.

De provincie past in het najaar de schaderegeling aan. Los van wat de oorzaak precies is, wil de provincie toch dat er voor mensen een oplossing komt. Sommige mensen komen in aanmerking voor funderingsonderzoek en de *second opinion* wordt deels vergoed. Zo'n *second opinion* wordt een 'contra-expertise' genoemd.

Tussen maart 2022 en maart 2023 komt de onrust tot een hoogtepunt. Experts zijn het niet met elkaar eens. Niet over de oorzaak van de schade en niet over de vergoedingen. Al deze verschillende meningen en theorieën zorgen voor groot onbegrip bij inwoners

over de gang van zaken. Dat blijkt ook uit een onderzoek van onderzoeks- en adviesbureau I&O Research in opdracht van de gemeenten Twenterand en Hellen- doorn.⁸⁾ Mensen hebben het idee dat de provincie andere intenties heeft dan dat zij zegt. De bewoners zouden ruimhartig vergoed worden, maar uitzicht op een oplossing voelen zij niet.

Daarin speelt mee dat het bekend is dat er bij de werkzaamheden een aantal fouten zijn gemaakt. Zo is de vergunning voor het installeren van klpankers niet op orde geweest, zijn er beperkt actuele nulmetingen beschikbaar van omliggende panden en zijn er maar beperkt gegevens van bijvoorbeeld baggerwerkzaamheden. Ook in de afhandeling van schades waren er knelpunten. De gewekte verwachtingen, bijvoorbeeld met een subsidie voor contraexpertise, stroken niet met de daadwerkelijke uitvoering van de regeling. De moeilijke materie en de communicatie hebben het wantrouwen gevoed. Bewoners weten niet meer waar ze goed aan doen en of ze de overheid wel kunnen vertrouwen.

De vraag is nu hoe uit deze impasse te komen. Daarvoor heb ik alle betrokkenen gevraagd wat zij willen. Hieronder heb ik dit opgeschreven. Uiteraard is niet iedere opvatting gelijk. Ik heb alleen de rode draad uit alle gesprekken opgenomen.

2.2 Wat betrokkenen willen in de schadeafhandeling

Een oplossing voor iedereen

Mensen zitten met schade aan hun huis, in hun tuin en aan hun schuren. Zij willen geen geld, maar een oplossing voor hun situatie. Op grond van de huidige schaderegeling krijgt niet iedereen alle schade vergoed. Dat komt omdat de provincie niet in alle gevallen de aansprakelijkheid aanneemt. Deze mensen krijgen wel een subsidie voor een deel van hun schade. De provincie snapt dat mensen daarmee niet helemaal geholpen zijn, maar zij vindt dat zij hen al extra tegemoet komt. De provincie doet al meer dan moet volgens de wet.

Er zijn nog meer mensen die wel in de problemen zitten door de verzakkingen, maar volgens de huidige schaderegeling van de provincie geen recht hebben op schadevergoeding. De stichting, bewoners en de vier gemeenten wijzen op mensen die zich net te laat hebben gemeld en daardoor geen vergoeding krijgen. Of mensen die net buiten een bepaald gebied wonen

7) Van Baars (2021). Een spoor van vernieling.
Van Baars (2023). De verschillende schadeoorzaken bij het kanaal Almelo-De Haandrik.

8) I&O Research (2023) Onderzoek schadeafhandeling omwonenden kanaal Almelo-De Haandrik.

en daardoor minder kregen. Terwijl hun burens links en rechts voor vergelijkbare schade meer kregen. Ten slotte is mij verteld over ondernemers die maar beperkt een subsidie mogen ontvangen en daardoor veel schades niet kunnen herstellen. Dit komt omdat het verboden is om staatssteun te geven aan bedrijven.

Hogere schadevergoedingen, volgend op contra-expertises

De mensen die wel een schadevergoeding krijgen, vinden dat die vergoeding hoger moet zijn. De provincie zou 'ruimhartig' vergoeden, maar doet dat in hun ogen niet. Gemeenten en de stichting vinden ook dat de provincie de schadevergoeding moet verhogen, zodat de schade hersteld kan worden. De provincie volgt volgens hen alleen de eigen schade-experts en gaat niet verder dan de regeling. De stichting geeft aan dat de begroting van de contra-experts moet worden meegenomen. Die zitten veel hoger dan de eerste schade-expert van de provincie.

Het is voor mensen onduidelijk wat de provincie doet met de begrotingen van de contra-experts. Volgens de stichting worden die begrotingen nauwelijks overgenomen. De provincie geeft wel een subsidie voor het inhuren van een contra-expert. Zij betaalt de helft van deze kosten.

Ook hanteert de provincie – in mijn woorden – 'sober' herstel: een oude keuken wordt geen nieuwe keuken, maar een scheve deur wordt wel een rechte deur. De stichting geeft aan dat dit in de uitvoering neerkomt op 'partieel' herstel. Alleen de scheur wordt hersteld en geveerd, niet de hele muur. Mensen vertellen dat ze hierdoor met een verkleurd vlak op de muur te zitten en vinden dit niet ruimhartig. Daarnaast kunnen zij geen aannemer vinden die alleen het vlak komt schilderen. De meeste contra-experts nemen deze kosten mee in hun begroting, terwijl de provincie dat niet doet.

Snel duidelijkheid

Mensen willen weten waar ze aan toe zijn. De afhandeling duurt al jaren en de verschillende inzichten buitelen over elkaar heen. Het is onduidelijk voor inwoners of zij alle schades vergoed krijgen of niet. En of ze in aanmerking komen voor funderingsonderzoek. Onduidelijk is ook of de schadevergoeding die de provincie aanbiedt voldoende is om de schades te herstellen. Of dat de werkzaamheden van de provincie niet toch de oorzaak zijn, waardoor alsnog alle schades moeten worden vergoed.

Reacties en besluiten van de provincie duren lang, net als het vinden van een aannemer voor bewoners. Schades worden hierdoor alleen maar erger. Wat eerst een oplossing leek, is dat nu soms al niet

meer. Iedereen begrijpt dat herstelwerkzaamheden even duren. Maar duidelijkheid over of dat herstel gaat gebeuren, is cruciaal voor bewoners om verder te kunnen met hun leven.

De schadeafhandeling leidt in gezinnen tot spanningen en frustraties, met soms heel grote gevolgen, zoals echtscheidingen. Mensen geven aan dat hun leven heeft stilgestaan en blijft stilstaan. Bedrijven kunnen niet worden uitgebreid, gezinsplannen worden onzeker en zorgen over de nalatenschap voor (klein) kinderen nemen toe.

Ondersteuning in het hele proces en nazorg

Het proces van de schade melden tot het daadwerkelijke herstel is zeer ingewikkeld. Het dossier is erg technisch en juridisch. Dat komt omdat aansprakelijkheid, causaliteit en subsidies centraal staan. Als je het ergens niet mee eens bent, kom je in verschillende juridische procedures terecht. Het is voor de provincie de normale gang van zaken, maar voor echte, gewone mensen niet altijd te begrijpen. Het roept soms ook angst bij hen op.

Daarom vindt vrijwel iedereen die ik gesproken heb, dat mensen hulp moeten krijgen. Hulp bij het maken van financiële en juridische keuzes. Hulp bij het vinden van een aannemer. Hulp bij het doen van aanvragen. En psychologische hulp voor mensen bij wie de druk te hoog is opgelopen. De huidige zaakbegeleiders zijn goed in de formele processen, maar kunnen mensen onvoldoende ondersteunen bij al die aspecten. Dat is ook niet hun taak.

De provincie en gemeenten zien dat ook in en willen zich hard maken voor een goede ondersteuning bij het vervolg. Gezien het weinige vertrouwen dat mensen op dit moment in de provincie hebben⁹⁾, denken de provincie en gemeenten dat het beter is als er een onafhankelijke organisatie komt die de uitvoering van de schadeafhandeling overneemt.

Eén aanspreekpunt

Een onderdeel van die ondersteuning is het aanstellen van één aanspreekpunt. De bewoners, de stichting en gemeenten geven aan dat er te veel wisselingen in de begeleiding zijn geweest. Sommige mensen hebben vijf of zes verschillende zaakbegeleiders gehad. Naast de zaakbegeleiders zijn er ook mensen van de gemeente, bestuurders, meerdere schade-experts en onderzoekers langs geweest. Er is behoefte aan één persoon die helpt in het hele proces.

.....
9) Zie ook: I&O Research (2023) Onderzoek schadeafhandeling omwonenden kanaal Almelo-De Haandrik.

Nazorg

Bewoners geven aan dat er ook nazorg nodig is. Er zijn mensen die hun huis zijn kwijtgeraakt en die daar veel verdriet van ondervinden. De stichting benadrukt ook dat het belangrijk is dat er nazorg is voor wie dat wil. Gemeenten geven aan daarbij te willen helpen.

Snel en gebiedsgericht herstel

De uitvoering moet snel gebeuren. Er is grote behoefte aan het maken van snelheid. Het proces van melding tot daadwerkelijk herstelde situatie duurt lang. De provincie werkt de schademeldingen één voor één af. Dat doet ze omdat de situatie per adres verschilt. Per bewoner of ondernemer wordt er een individueel plan gemaakt om tot schadeherstel te komen.

De stichting en een deel van de gemeenten geven aan dat hierdoor onduidelijkheid ontstaat bij inwoners over het verloop van de herstelwerkzaamheden. Bij de ene buur is de schade al wel hersteld en bij de andere nog niet. Het zou volgens hen beter zijn om, net als in Groningen, gebiedsgericht te herstellen. De stichting en gemeenten zeggen: doe het straat voor straat. De gesprekken over de herstelwerkzaamheden én de uitvoering kunnen voor de hele straat in één keer worden gedaan. De stichting en gemeenten zien als extra voordeel dat eventuele overlast van herstelwerkzaamheden op deze manier minder is.

2.3 Wat betrokkenen willen in de samenwerking

Bewoners en stichting als een volwaardige gesprekspartner

Bewoners en de stichting willen als volwaardige gesprekspartner een plek aan de bestuurlijke tafel. De stichting staat dicht op de gemeenschap. Dat kan goed helpen bij het vinden van oplossingen voor mensen. Zij weet precies wat er speelt en waar mensen tegenaan lopen. Dat laten zij in mijn traject ook heel goed zien.

Betere samenwerking tussen overheden en een gezamenlijk proces

Alle overheden hebben de behoefte om de onderlinge samenwerking te versterken. Zij willen hun bestuurlijk overleg over het kanaal Almelo-De Haandrik verbeteren. De gemeenten willen vanuit hun taak en verantwoordelijkheid bijdragen aan de uitvoering. De gemeenten waarin de meeste schade is, geven aan daar extra middelen voor nodig te hebben.

Tot nu toe heeft de provincie de schadeafhandeling op zich genomen. Dat was ook logisch, omdat de provincie de schaderegeling had ingesteld. Omdat alle overheden als één overheid wilden optreden,

volgden zij de koers van de provincie in de afhandeling. De gemeenten waren niet nauw betrokken bij de keuzes rondom de afhandeling. Maar zij hoorden wel van de bewoners hoe bepaalde keuzes uitwerkten. Gemeenten hebben daarom zelf geprobeerd hun inwoners te helpen. Gemeenten en provincie willen in het vervolg samen optrekken. Om er zo voor te zorgen dat mensen in alle vier de gemeenten dezelfde aanpak krijgen.

De gemeenten hebben aangegeven dat ondanks vele pogingen, zij niet de juiste of volledige informatie konden achterhalen om mensen snel te helpen. Zij benadrukken dat voor de verdere schadeafhandeling snelle informatiedeling cruciaal is. Hier moeten aanvullende afspraken over komen. In Nederland mogen overheden namelijk niet zomaar gegevens over mensen met elkaar delen. In dit geval moet de persoon over wie het gaat daar toestemming voor geven. Dat kost vaak tijd en niet iedereen geeft die toestemming.

In het algemeen is voor samenwerking vertrouwen nodig. Betrokkenen geven aan dat het belangrijk is dat bestuurders elkaars waarden leren kennen. De gesprekken die zij de afgelopen maanden hebben gevoerd, zijn een goed voorbeeld zijn voor de toekomst.

2.4 Wat betrokkenen willen voor toekomstperspectief

Begrip en erkenning van de situatie

Een aantal gemeenten, de stichting en een groot deel van de mensen die ik heb gesproken, geven aan dat zij geen begrip en erkenning hebben gevoeld vanuit de provincie voor hun situatie. Zij zitten al jarenlang in onzekerheid en hebben nog steeds geen oplossing voor hun probleem. Het jarenlange proces zet hen en hun dierbaren onder druk. Zij zien en spreken de provincie vooral in juridische procedures of in een formele setting. Daar staan zij letterlijk en figuurlijk tegenover elkaar. Bewoners en ondernemers hebben niet het gevoel dat zij ooit een oplossing gaan krijgen. Het geeft hen het gevoel van David tegen Goliath.

Zorgvuldig uitvoeren van werkzaamheden en de timing ervan afstemmen op het herstel

Hoe de provincie tot nu toe om is gegaan met de schade, geeft weinig vertrouwen in de toekomst. Er zijn fouten gemaakt tijdens de werkzaamheden. Nulmetingen zijn bij een deel van de huizen gedaan, er is weinig aandacht voor risico's in het projectplan gemaakt, vergunningen klopten niet en er is niet in gegrepen toen trillingsnormen werden overschreden. Mensen hebben niet het idee dat de provincie deze

fouten toegeeft. En nog belangrijker, zij hebben niet het idee dat de provincie het in de toekomst wel zorgvuldig zal handelen.

De provincie, het waterschap en de stichting geven aan dat zij in de toekomst samen willen optrekken bij uitvoeren van de nieuwe werkzaamheden. Zodat de fouten uit het verleden niet nog een keer gebeuren. Er moeten namelijk nog veel werkzaamheden worden uitgevoerd in en langs het kanaal. Op een aantal plekken moeten damwanden nog vervangen worden. Er komt nog onderhoud aan bruggen en een sluis. Het kanaal moet om de zoveel tijd uitgebaggerd worden om het diep genoeg voor schepen te houden.

En de grootste zorg van bewoners: de waterwinning van Vitens in het Hammerflie. Bewoners weten veelal niet wat hier de actuele stand van zaken is. Het feit dat het project tijdelijk gestopt is, neemt de zorgen niet weg. Integendeel: bewoners vragen zich af waarom dat is. Sommige mensen wonen tussen het kanaal en het waterwinningsgebied in. Zij zijn bang dat het herstel van hun schade voor niets is, omdat daarna weer schade kan ontstaan door de waterwinning.

De stichting geeft aan dat het belangrijk is om de timing van toekomstige werkzaamheden goed af te stemmen op de herstelwerkzaamheden aan de huizen en panden. Anders blijven mensen in schade zitten.

Voorkomen van verloedering van het gebied

De stichting en bewoners geven verder aan dat het onderhoud aan wegen en riolering achterloopt. Zij vertellen dat de gemeente, die verantwoordelijk is voor die werkzaamheden, deze werkzaamheden tegenhoudt uit angst voor schade. Zij horen dat verzekeraars de schade die ontstaat door werkzaamheden mogelijk niet vergoeden.

Als niemand in het gebied iets durft te doen, uit angst voor schadeclaims, verloedert het gebied. Mensen hebben zorgen over de waarde van hun huis. Als het gebied niet onderhouden wordt en nieuwe mensen er niet willen komen wonen uit angst voor schade, neemt de waarde van het gebied af. Dat wil iedereen die ik gesproken heb voorkomen: het moet aantrekkelijk blijven om te wonen en te werken langs het kanaal.

Goede funderingen om goed langs het kanaal te kunnen blijven wonen

Om ervoor te zorgen dat mensen langs het kanaal kunnen blijven wonen, biedt de provincie de mogelijkheid aan funderingsonderzoek te laten doen. Dit gebeurt bij de mensen met veel verzakkingsschade aan hun huis. Daar waar dat nodig is, komt dan ook het funderingsherstel aan de orde. Tegelijk geeft een deel van de overheden ook aan dat het geen recht is om langs het kanaal te wonen. Bewoners zijn in Nederland zelf verantwoordelijk voor hun huis en de keuzes die ze maken.

Gebiedsvisie en gebiedsfonds

De stichting en de gemeenten vinden dat er een plan moet komen om het gebied toekomst te geven. Bijvoorbeeld in de vorm van een gebiedsvisie met een gebiedsfonds, gefinancierd door de provincie en uitgevoerd door de gemeenten. De provincie wil, los van financiering, graag met andere overheden een gebiedsvisie ontwikkelen. Daarin moet ook aandacht zijn voor de bodem. Hiermee moet het gebied weer toekomstperspectief krijgen.

Mijn beeld van wat er verder aan de hand is in het gebied

In de inleiding schreef ik al dat ik geen hydroloog ben. In het debat tussen wetenschappers streef ik dus niet na om de doorslag te geven. Bovendien zijn er altijd meerdere factoren van invloed op een bewegende bodem. Hoe dat op een perceel tot achter de komma zit, is meestal onbekend.

Tegelijk is het wel goed mogelijk om een rode draad te trekken door de opvattingen van de experts. Om echt toekomstperspectief te kunnen bieden, is het nodig om te weten wat er speelt in het gebied. In dit hoofdstuk geef ik daarom hierover mijn beeld. Ik baseer dit op de gemene deler in de opvattingen van de experts.

Ik benadruk hierbij dat wetenschappers uiteraard ook verschillen van mening als het gaat om verdiepingen op dit beeld.

Ik beschrijf in dit hoofdstuk eerst alle hoofdoorzaken waardoor in de toekomst verdere schades kunnen ontstaan. Daarna beschrijf ik de specifieke schade die vanuit werkzaamheden kan ontstaan. Tot slot beargumenteer ik dat Nederland een les te leren heeft uit dit gebied. Wat hier gebeurt, kan en zal naar verwachting elders in het land ook gaan gebeuren.

3.1 Hoofdoorzaken waardoor schade kan ontstaan

Voor de schades in het gebied kunnen meerdere oorzaken zijn. Uiteraard verschilt de oorzaak per perceel of pand. Maar over het algemeen zijn er drie hoofdoorzaken die een rol spelen bij het optreden van dit soort schades. Dat zijn 1) ontwikkelingen in water en bodem, 2) werkzaamheden en 3) de staat van de fundering.

1. Nederland heeft last van afwisselende periodes van droogte en neerslag en dat tast de bodem aan.

Nederland heeft te maken met afwisselende periodes van veel regen en toenemende droogte. Omdat de bodem te vaak te droog is, tast dat de bodem aan.¹⁰⁾ Als grond delen van het jaar droog is, dan oxideert veen en klinkt het in. Ook andere ondergronden zoals klei en leem klinken in. Dat kan de komende jaren in een gebied zoals dit, op sommige plekken, om meer dan een halve meter gaan.

Dat zit als volgt. In gebieden met slappe bodemlagen, zoals veen en klei, verzakt de bodem door het afbreken (oxideren) of het samendrukken (inklinken) van een bodemlaag. Het afbreken van de bodem gebeurt als veen in aanraking komt met zuurstof. Het inklinken gebeurt als veen of klei inzakt door het gewicht dat er bovenop rust. Denk aan bebouwing. Om dit te voorkomen, is het van belang dat de bodem nat blijft. Natte klei- en veenlagen zijn sterker dan droge klei- en veenlagen. Zij kunnen dus meer gewicht dragen zonder in te klinken. Door periodes van droogte en lage grondwaterstanden kunnen slappe bodemlagen droog komen te staan. Hierdoor worden ze minder sterk. En zakken ze sneller in. Langs het kanaal zit er onder de panden met schade veel, maar niet overal, veen in de bodem.

2. Werkzaamheden kunnen direct schade veroorzaken.

Ook kunnen ze 'trigger-events' zijn die voor versnelling zorgen. Werkzaamheden kunnen direct of indirect schade veroorzaken. Soms ontstaat er *direct* schade aan huizen, bijvoorbeeld door zware trillingen bij werkzaamheden. Soms verandert het grondwaterpeil door de werkzaamheden. Als dat gebeurt, versnellen de werkzaamheden *indirect* verzakkingen. Grote werkzaamheden in de omgeving, bijvoorbeeld door het uitdiepen van het kanaal, kunnen het autonome proces van verzakken heftig versnellen. Door die snelle

verzakking ontstaat er schade aan huizen.

Ook andere soorten werkzaamheden kunnen die versnelling veroorzaken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het aanleggen van een weg, het winnen van water of het ondertunnelen van een gebied.

3. Een deel van de huizen is niet toegerust op verzakkingen.

Met goede funderingen voorkom je schades aan huizen wanneer de bodem verzakt. Een goede fundering laat het huis rusten op een stevige bodemlaag. Die verzakt dan niet en dus verzakt je huis ook niet. Niet alle huizen hebben een goede fundering. In het gebied ligt de stevige grondlaag vaak dieper in de bodem. Je hebt dan een fundering op palen nodig om die stevige grondlaag te bereiken. Verouderde funderingen, zoals een betonnen plaat, gaan vaak niet zo diep de grond in. Wanneer de grondlaag onder zulke funderingen verzakt, verzakken de huizen mee. Dat leidt tot schade.¹¹⁾ De staat van de fundering verschilt per huis in het gebied. Nieuwbouw is vaak beter gefundeerd dan oudere woningen.

3.2 De specifieke schade die door werkzaamheden kan ontstaan

Werkzaamheden zijn één van de oorzaken waardoor schade kan ontstaan. Het is dus niet zo dat schade alleen komt door de algemene bodemdaling of verouderde funderingen. Werkzaamheden kunnen op verschillende manieren directe schade veroorzaken of bestaande verzakkingsprocessen versnellen. Gemeenten, het waterschap en de provincie moeten de komende jaren nog in en langs het kanaal werkzaamheden uit laten voeren. Zij moeten dus extra rekening houden met de effecten van die werkzaamheden. De werkzaamheden kunnen op verschillende manier schade veroorzaken:

a. Werkzaamheden kunnen trillingen veroorzaken.

Te harde trillingen geven schade aan muren en funderingen. Trillingen kunnen komen door werkzaamheden aan de weg of in de grond. Of bij werkzaamheden waarbij er onder of tegen de huizen aan iets wordt geïnstalleerd (zoals klapankers¹²⁾).

b. Werkzaamheden kunnen zorgen voor een te hoge grondwaterstand.¹³⁾

In sommige gevallen kan het grondwater stijgen bij het uitvoeren

10) Zie voor een overzichtelijke onderbouwing bijvoorbeeld <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bodemdaling/>

11) Overigens kan er door verandering in water en bodem ook schade ontstaan aan de fundering op palen, als die palen van hout zijn. Bijvoorbeeld als die droog komen te staan, want dan kunnen ze gaan rotten. En dan worden ze minder sterk.

12) Klapankers kunnen overigens ook schade veroorzaken doordat ze direct tegen een pand komen of doordat ze de bodem onder een huis samendrukken.

13) Zettingsschade ontstaat wanneer de fundering deels verzakt en deels niet of minder.

van werkzaamheden. Te hoog grondwater geeft met name schade aan betonnen funderingen.¹⁴⁾ Bijvoorbeeld als bij het baggeren de sliblaag wordt weggehaald en later weer terugkomt. Dan kan het water in de tussentijd wegstromen naar een andere plek. Op die plek stijgt dan het grondwater. Het grondwater kan ook stijgen als de damwanden vervormen of niet meer goed aansluiten. Dan geldt hetzelfde: het water stroomt naar een andere plek en daar stijgt het grondwater weer.

- c. **Werkzaamheden kunnen zorgen voor een te lage grondwaterstand.** Te laag grondwater zorgt ervoor dat het veen sneller inklinkt, omdat het niet meer nat staat. Daardoor treden verzakkingen sneller op. Dit kan gebeuren bij werkzaamheden waarbij het water wegstroomt naar een andere plek, waardoor er op de oorspronkelijke plek minder grondwater is. Dit kan bijvoorbeeld wanneer oude, lekkende damwanden vervangen worden voor nieuwe, meer waterdichte damwanden.

Ten opzichte van het kanaal is mijn beeld dat bovengenoemde oorzaken allemaal zijn opgetreden. Maar er is tussen experts ook een discussie gaande. Die discussie gaat in het kort over de vraag: hoe hebben de werkzaamheden aan het kanaal het grondwaterpeil veranderd en hoelang duren die effecten? Hierover zijn experts het nog niet eens. Er zijn drie dominante theorieën die ook op verschillende plekken langs het kanaal kunnen gelden:

- I. Het kanaal was voor de werkzaamheden op veel plekken behoorlijk lek. Hierdoor stroomde er relatief veel water weg uit het kanaal naar de gebieden ernaast. Dit hield de veenlagen naast het kanaal nat. Door de werkzaamheden is het kanaal waterdicht gemaakt. Hierdoor stroomt er geen water meer naar de veenlagen. Deze drogen hierdoor uit.
- II. Het kanaal was altijd overwegend waterdicht. Alleen tijdens de werkzaamheden kan er meer water naar de naastgelegen gebieden zijn gestroomd. Maar na de werkzaamheden is het kanaal weer waterdicht gemaakt en geraakt. Het kan dus niet zo zijn dat het kanaal de veenlagen langdurig nathield.
- III. Het kanaal was op sommige plekken juist meer waterdicht, maar door de werkzaamheden

is het op die plekken relatief veel gaan lekken. Daardoor is de grond naast het kanaal langdurig veel natter geworden.

Deze discussie wordt volop gevoerd tussen overheid, wetenschappers en bewoners. Ik kan het definitieve antwoord niet geven. Het ligt wel gevoelig en wellicht schuilt er in het definitieve antwoord wel een oplossing. Ik beveel daarom later in dit rapport aan om het uit te proberen met een experiment (zie hoofdstuk 4 aanbeveling 5).

3.3 Nederland heeft een les te leren vanuit dit gebied

Het is mij duidelijk geworden dat de situatie aan het kanaal een voorbeeld is van wat er in Nederland op veel plekken staat te gebeuren. En sterker nog: aan het gebeuren is. De Nederlandse grond gaat op veel plekken verzakken.

Naar verwachting zakt de bodem in delen van Nederland tot wel meer dan een halve meter in de periode tot 2050.¹⁵⁾ Dat komt voor een belangrijk deel omdat de bodem in veen- en kleigebied periodes van het jaar te droog is. Dat geldt ook voor plekken langs het kanaal. Als die verwachting klopt, betekent dat niet alleen dat de bodem *veel* maar ook *snel* daalt. Dat gaat voor problemen zorgen. Huizen gaan scheef staan en krijgen scheuren. Publieke voorzieningen en infrastructuur zullen ook met schade te maken krijgen. Mensen zullen zich gaan verzetten tegen noodzakelijke werkzaamheden vanwege zorgen over hun eigen woningen en andere bouwwerken. Overheden en bedrijven zullen niet durven te investeren en werkzaamheden uit te voeren, omdat ze bang zijn voor schadeclaims. We willen in deze gebieden veilig en fijn blijven wonen. Dat betekent dat we ons moeten aanpassen. We moeten er normaal over kunnen praten, we moeten eerlijk zijn en we moeten samen beheersmaatregelen treffen.

De vraag is dus hoe we goed met de bodem kunnen omgaan. Het 'natter' maken van de bodem is zo eenvoudig nog niet. Op het weer heeft de overheid – gelukkig – geen invloed. Wat wel kan, is het veranderen van het grondwaterpeil. Dat vereist wel ingrepen in een groot en samenhangend watersysteem. Ook zijn hier grote en gerechtvaardigde belangen mee gemoeid. Dat is dus niet van de een op andere dag geregeld. Bovendien liggen in Nederland de verantwoordelijkheden voor het grondwaterpeil versnipperd. Omdat het grondwatersysteem

14) Een huis dat op poeren staat, staat op gemetselde of betonnen blokken. Die blokken worden enkele meters in de grond ingegraven.

15) Dit kun je bijvoorbeeld zien op de website <https://www.klimaat-effectatlas.nl/nl>. Deze website wordt in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat beheerd.

zich moeilijk laat sturen, gaat het reguleren van het grondwaterpeil per stuk grond. In de praktijk gebeurt dat in een samenspel tussen waterschap, provincie en gemeenten.¹⁶⁾

Bewoners kunnen als grondeigenaar nauwelijks nadelige gevolgen door grondwaterstand voorkomen, maar buiten stedelijk gebied zijn ze daar wel zelf verantwoordelijk voor.¹⁷⁾ Hierdoor ontstaat een ingewikkelde knoop voor mensen met schade door bodemdaling. Het is moeilijk om een schadeclaim in te dienen als er geen directe oorzaak aan te wijzen is, zoals in geval van bodemdaling.¹⁸⁾ Het is ook vrijwel onmogelijk om schade door verzakkingen vanwege een te hoge of te lage grondwaterstand te verhalen bij een overheid. En zeker niet buiten het stedelijk gebied. Er is namelijk geen overheid die je volledig kan aanspreken op het onzorgvuldig omgaan met de bodem en het grondwater.¹⁹⁾ Terwijl dat vaak wel één van de belangrijkste factoren is waardoor verzakkingen en schades aan eigendommen ontstaan.

Door de situatie aan het kanaal is mij, ook als inwoner van een veengebied, steeds beter voor ogen komen te staan dat we hier in Nederland de handen ineen moeten slaan. Het is niet zo dat we niks tegen bodemdaling kunnen doen. De overheden moeten beter samenwerken en keuzes durven maken. En nationaal zou ik het verstandig vinden om na te denken over de moeilijke positie van bewoners en ondernemers die met dit soort schades te maken hebben.

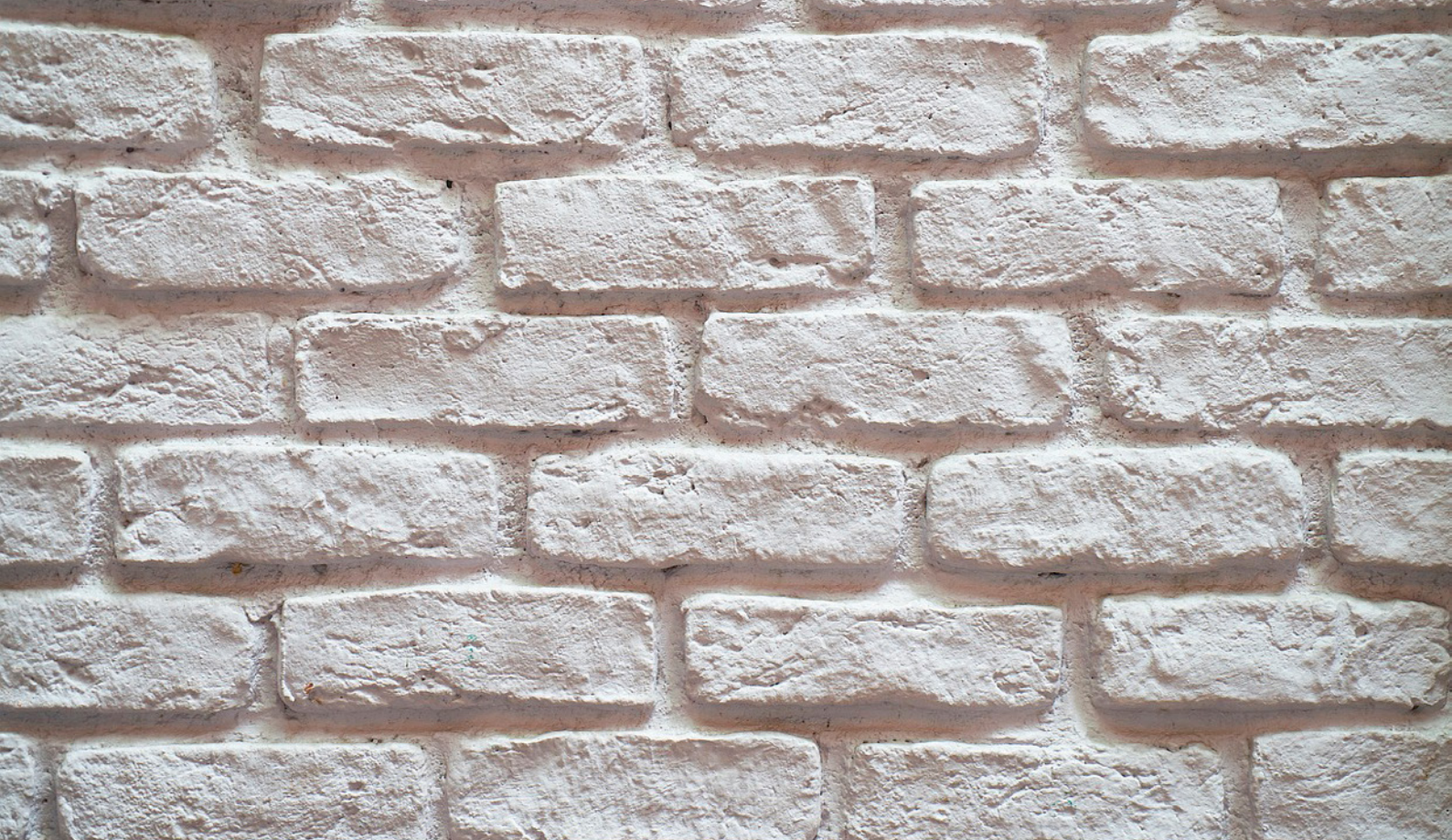
.....

16) Er zijn wel nationale normen over de grondwaterkwaliteit, maar niet over de kwantiteit (het peil). Over aanpassingen van het grondwaterpeil onder een specifiek stuk grond, beslist meestal het waterschap. Bij hele grote projecten, zoals waterwinning, beslist de provincie. Het waterschap bekijkt of die aanpassing kan en mag, gezien de andere waterstanden in het gebied en de functie van de grond. Die functie is gekozen door de gemeente of de provincie. Denk aan wonen, industrie, natuur of landbouw. Afhankelijk van de functie beslist het waterschap of de aanpassing mag. Het waterschap neemt in die afweging ook de 'dragende functie' van de bodem mee, maar dit is niet doorslaggevend.

17) Gemeenten moeten structurele maatregelen nemen om nadelige gevolgen van de grondwaterstanden in het openbaar bebouwd gebied tegen te gaan (zie art. 3.6 Waterwet). Het gebied langs het kanaal is geen stedelijk gebied. Dat betekent dat de grondeigenaren daar zelf verantwoordelijk zijn voor hun grondwaterstand.

18) Directe oorzaken zijn bijvoorbeeld werkzaamheden.

19) Er is geen zorgplicht, voor geen enkele overheid, om bodemdaling te voorkomen of het algemene grondwaterpeil te handhaven. Schade als gevolg daarvan is dus vrijwel onmogelijk te verhalen op overheden.

Mijn aanbevelingen

In de vorige twee hoofdstukken heb ik mijn beeld uiteengezet over wat er aan de hand is. Ook heb ik uiteengezet wat bewoners en overheden willen. Aan mij is gevraagd om met aanbevelingen te komen over:

- de wijze waarop het vertrouwen in de provincie kan worden hersteld
- op welke wijze de schades op korte termijn kunnen worden hersteld en/of gecompenseerd
- welke wijze van samenwerking tussen alle betrokkenen bijdraagt aan het vertrouwen
- hoe het gebied weer toekomstperspectief kan worden geboden.

In dit hoofdstuk formuleer ik mijn aanbevelingen in het kort en in klare taal. Mij is door alle betrokkenen ook gevraagd om concreet te zijn in hoe die aanbevelingen dan precies uitgevoerd moeten worden. Daarom volgen na dit hoofdstuk nog drie hoofd-

stukken met concrete en technische uitwerkingen van wat ik hier schrijf.

Aan het eind van dit rapport vindt u in een stappenplan een overzicht wat mijn advies voor uw situatie betekent. Ik beschrijf voor alle situaties die ik heb gehoord de stappen van begin tot eind.

4.1 De kern van wat ik adviseer

Ik kan heel kort zijn over wat er moet gebeuren. Herstel van vertrouwen kan alleen als de bestaande schades zoals beloofd worden hersteld. En dit moet snel, duidelijk en menselijk. De huidige regeling is daarvoor rechtmatig. Maar de uitvoering van de regeling vind ik niet rechtvaardig. De meeste pijnpunten van de bewoners moeten en kunnen opgelost worden in een betere schadeafhandeling. Maar het gaat de bewoners ook om de toekomst. Ze willen weten wat er

gebeurt als nieuwe schade ontstaat. Ze willen zien dat er actie wordt ondernomen. Dat betekent dat bij alle toekomstige werkzaamheden de regels gevolgd moeten worden. Goede nulmetingen, projectplannen met goede risicoanalyses vooraf, het uitvoeren van werkzaamheden volgens de vergunning en ingrijpen als bijvoorbeeld trillingsnormen worden overschreden.

Overheden moeten de samenwerking met elkaar én het gebied versterken. Ze moeten ondernemers en bewoners betrekken. Niet alleen in de schadeafhandeling nu, maar ook in de toekomst. Overheden moeten ervoor zorgen dat het gebied fijn blijft om te wonen en te werken. Ze moeten daarom werkzaamheden op elkaar afstemmen en bij grote projecten schade samen afhandelen. Ze moeten als één overheid dezelfde boodschap uitdragen. De harde werkelijkheid is dat de bodem naar verwachting hoe dan ook verder verzakt. Dat betekent dat de overheden ook de handen ineen moeten slaan om zoveel mogelijk verzakking tegen te gaan. Ze moeten niet bang zijn om te investeren en te experimenteren. Ze moeten zorgen dat bewoners hun huizen toekomstbestendig kunnen maken. En ze moeten werken aan een gezamenlijk verhaal voor dit gebied. Waarbij ze openstaan voor nieuwe inzichten en interessante suggesties van bewoners, ondernemers en wetenschappers. Als dit gebeurt, is er voor het gebied een mooi toekomstperspectief.

Ik kom hiervoor met acht concrete aanbevelingen. De eerste zeven verdeel ik over drie lijnen. De achtste is een overkoepelende aanbeveling over het versterken van de samenwerking in het gebied. De drie lijnen zijn:

1. Aanbevelingen voor een betere schadeafhandeling. Ik adviseer om de kern van de bestaande schaderegeling vast te houden, zodat zo snel als mogelijk de afhandeling menselijker, makkelijker en milder gemaakt kan worden. Ik formuleer aanbevelingen over hoe de regeling te optimaliseren, hoe een organisatie los van de provincie de schadeafhandeling kan doen en hoe maatwerk eruit kan zien.

2. Aanbevelingen voor toekomstige werkzaamheden en omgang met toekomstige schades. Ik adviseer dat overheden in de toekomst werkzaamheden volgens de regels uitvoeren en toekomstige schades op de normale manier afhandelen. Overheden moeten hier samen in optrekken. Niet alleen in de timing van werkzaamheden en de communicatie daarover, maar ook in de afhandeling van eventuele nieuwe schade. Bij werkzaamheden aan het kanaal moeten de overheden een aantal extra maatregelen nemen. En waar dat veilig kan nieuwe methodes uitproberen.

3. Aanbevelingen voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief. Ik adviseer de samenwerking te verstevigen om het gebied langjarig perspectief te bieden. Zorg ervoor dat toekomstbestendig gebouwd én verbouwd wordt. Ga interbestuurlijk aan de slag met water en bodem in dit gebied. Hou in die aanpak ruimte voor experimenten, die anders dan de bekende manieren omgaan met water en bodem.

Ik licht mijn acht aanbevelingen in dit hoofdstuk één voor één toe.

4.2 Aanbevelingen 1, 2 en 3 voor een betere schadeafhandeling

De provincie doet met de schaderegeling meer dan zij volgens het aansprakelijkheidsrecht moet doen. De provincie heeft besloten deze regeling open te stellen omdat de mensen al lang in onzekerheid zitten over of hun schade wel of niet vergoed wordt. Deze regeling is in vergelijking tot andere plekken in Nederland ruim.

Over de uitvoering van de regeling zijn de bewoners ontevreden. De gewekte verwachtingen klopten niet met de daadwerkelijke uitvoering. Bewoners hebben serieuze pijnpunten, er zijn fouten gemaakt en sommige mensen hebben ten onrechte de boot gemist. Ik vind dat de overheid wat zij belooft, ook goed moet doen. Voor herstel van vertrouwen vind ik het daarom verstandig om de bestaande regeling nog één keer open te zetten. En om mensen op pijnpunten tegemoet te komen. Dat betekent menselijker, makkelijker en milder.

In mijn aanbevelingen over de afhandeling van de bestaande schade houd ik de kaders en uitgangspunten van de huidige schaderegeling aan. Dat betekent dat je niet meer vergoed krijgt, dan waar je in de regeling recht op hebt. Ik adviseer dus niet om op alle plekken ook de buitenruimte te vergoeden. Ook adviseer ik om het schadegebied en daarbinnen de invloedsgebieden van de huidige schaderegeling in stand te houden. Dat zijn de politieke keuzes van Provinciale Staten geweest, met als argument dat deze bewoners lange tijd met onzekerheid te maken hebben gehad. De overheid moet doen wat zij beloofd heeft. En wat je belooft, moet je goed doen.

Vanuit deze kaders vind ik dat inwoners een betere afhandeling moeten krijgen om rechtvaardig behandeld te worden. Dat betekent dat de provincie niet moeilijk moet doen over kleine dingen. Bewoners moeten reële vergoedingen krijgen en contra-expertises moeten serieus genomen worden. En dat alles moet in begrijpelijke taal worden overgebracht. Dit proces moet snel afgerond worden, zodat er een streep onder deze tijd en de regeling kan worden gezet.

Ik kom tot de volgende aanbevelingen. In hoofdstuk 5 werk ik deze uitgebreid uit. In het stappenplan aan het eind van het rapport staat in korte stappen wat deze aanbevelingen voor u, als inwoner, betekenen. Ik beschrijf in simpele stappen wat u gaat meemaken in de schadeafhandeling.

1. Maak de uitvoering van de schaderegeling menselijker, makkelijker en milder. Dat betekent dat ik voorstel de kern van de regeling aan te houden, maar op concrete punten bewoners tegemoet te komen. Concreet adviseer ik de volgende aanpassingen:

- a. Stel de schaderegeling nog één keer open. Stel de schaderegeling minimaal twee maanden open, vanaf het moment dat de aanpassingen zijn doorgevoerd. Dat betekent niet dat ik voorstel te wachten met de afhandeling. Begin met de meldingen die nu al binnen zijn.
- b. Vergoed niet alleen de schades die mensen zelf hebben aangewezen, maar alle schades die binnen de regeling in aanmerking komen voor een vergoeding.
- c. Doe bij het vaststellen van de nieuwe schadebedragen niet moeilijk over kleine wensen, zoals het schilderen van een hele muur in plaats van alleen het stuk met een scheur.
- d. Bereken de schadebedragen met het model dat ook in Groningen wordt gebruikt.
- e. Betrek de schaderapporten van de contra-experts bij het vaststellen van het nieuwe schadebedrag.

2. Laat een efficiënte buitendienst met een bestuurlijk kopstuk en één aanspreekpunt de dossiers afhandelen. Het vertrouwen in de provincie als behandelaar van schades is beperkt. Dat vertrouwen komt niet zomaar terug. Tegelijk is de provincie wel het bevoegd gezag. Een nieuwe organisatie oprichten kost veel geld en vooral veel tijd. Ik adviseer daarom om dit niet te doen. Om het vertrouwen te herstellen en de samenwerking tussen de overheden te bevorderen, stel ik voor om een buitendienst te organiseren onder leiding van een bestuurlijk kopstuk. Deze persoon is beschikbaar voor de mensen en spreekt bestuurders aan als situaties vastlopen. Daarnaast stel ik maatregelen voor waarmee deze buitendienst effectiever en efficiënter gaat werken. Concreet betekent dat:

- a. Iedereen krijgt één aanspreekpunt vanuit de buitendienst.
- b. Het bestuurlijk kopstuk is beschikbaar voor de bewoners en spreekt bestuurders aan om procedures te versnellen. Het kopstuk adviseert wat te doen in uitzonderlijke situaties. Ik beveel

de overheden om redelijke adviezen binnen de kaders van dit rapport snel over te nemen.

- c. Er komt een pool met goedgekeurde aannemers, die dossier voor dossier en straat voor straat gaan werken. De individuele keuze voor een aannemer blijft bij de bewoner, maar deze pool is snel beschikbaar.
- d. Na afhandeling van de schade neemt het aanspreekpunt contact op met de schademelder en zorgt indien gewenst samen met de gemeente voor nazorg.
- e. Alle brieven worden in begrijpelijke taal geschreven. Bij juridische teksten komt een simpele uitleg.

3. Zorg voor maatwerk in speciale situaties.

De werkelijkheid houdt zich niet aan de categorieën die de overheid maakt. Er zijn situaties waarin de regels geen soelaas bieden. Wat doe je bijvoorbeeld als je in een twee-onder-een-kap woont en jouw burens geen funderingsherstel willen? Vaak schiet de overheid dan in de regelreflex en maakt dan gewoon een nieuwe regel. Maar die past dan vaak ook net niet op jouw speciale situatie. De wildgroei aan regels maakt het er ook niet overzichtelijker op. Daar waar een geval complex of onoplosbaar lijkt, moet maatwerk mogelijk zijn. Hierover besluit in mijn voorstel uiteindelijk het bevoegd gezag, maar pas na advies van een onafhankelijk bestuurlijk kopstuk. Ik doe zelf ook een paar aanbevelingen voor concrete situaties die ik heb gehoord.

In hoofdstuk vijf worden deze aanbevelingen uitgebreid en technisch uitgewerkt.

4.3 Aanbeveling 4 en 5 toekomstige werkzaamheden en de omgang met toekomstige schades

Het goed afhandelen van de bestaande schades is een belangrijke voorwaarde voor het herstel van vertrouwen. Maar de bewoners zijn er duidelijk over dat het hen ook om de toekomst gaat. Ze willen duidelijkheid over hoe overheden omgaan met toekomstige werkzaamheden aan het kanaal en toekomstige schades. Daarbij speelt mee dat er verschillende beelden leven over wat voor werkzaamheden gedaan mogen worden en wat de effecten daarvan zijn. Dat leidt tot zorgen bij de bewoners.

Ik vind die zorgen en wensen meer dan terecht. Het gaat hier over hun dak boven hun hoofd, de plek waar je je veilig moet kunnen voelen. We weten dat werkzaamheden ook direct tot schade kunnen leiden. Daarnaast weten we ook dat sommige werkzaamheden de al bestaande verzakkingsprocessen kunnen versnellen.

Tegelijk mogen overheden en bedrijven daar niet door verlamd raken. Voor het gebied is het cruciaal dat overheden werkzaamheden blijven doen. Niet alleen aan het kanaal, maar ook aan wegen, rioleringen en internet. Dit is in het belang om ook in de toekomst in dit gebied fijn te blijven wonen en werken.

Werk en communiceer als één overheid over de werkzaamheden en wat er gebeurt in geval van schade. Voor schades die door toekomstige werkzaamheden ontstaan, vind ik dat er in dit gebied dezelfde regels gelden als de rest van het land. Maak daarover – zeker bij grote projecten – als overheden goede afspraken over. Los van financiële afspraken, adviseer ik om in de afhandeling samen op te trekken. Zeker ook met de gemeenten die hulp en nazorg kunnen bieden aan hun inwoners. Waarbij ik nogmaals wil herhalen: doe dat menselijk, makkelijk en mild.

In essentie zijn mijn aanbevelingen voor de omgang met toekomstige werkzaamheden heel simpel. Blijf werkzaamheden uitvoeren, maar bereid je extra goed voor. Volg de regels die er zijn om binnen het redelijke schades zoveel mogelijk te voorkomen. Neem risico's op verzakkingen mee. Voer nulmetingen uit. Stel duidelijke normen in vergunningen en aanbestedingen en controleer die ook.

Ik vind ook dat werkzaamheden aan het kanaal zelf onder goede omstandigheden moet blijven kunnen. Ik adviseer gegeven de gevoeligheid om bij het kanaal wel extra maatregelen te nemen. De overheid moet de werking van het water en de bodem goed in de gaten blijven houden. De tijd dat dit automatisch goed zat, lijkt achter ons te liggen. Ik vind het daarom belangrijk om te blijven investeren in kennis over hoe het kanaal en de bodem werkt. Daarom moet er ruimte zijn om onder veilige omstandigheden te experimenteren. Hoogleraren doen daar interessante suggesties over, die serieus genomen moeten worden.

Ik kom tot de volgende aanbevelingen. In hoofdstuk 6 werk ik deze uitgebreid uit.

4. De overheid moet – binnen het redelijke – alles doen wat mogelijk is om schade door werkzaamheden in het algemeen te voorkomen. Concreet betekent dat:

- a. Weet wat de risico's zijn en weeg die zorgvuldig. Breng in kaart wat de gevolgen van de werkzaamheden kunnen zijn en neem de 'dragende functie' van de bodem expliciet mee in de belangenafweging.
- b. Kies het juiste moment en de juiste plek om te starten met de werkzaamheden. Voer de werkzaamheden uit op een moment dat en

een plek waar de risico's laag zijn. Dit kan bijvoorbeeld door niet bij huizen te beginnen. Dat geeft ruimte om de werkzaamheden aan te passen bij onvoorziene risico's.

- c. Normeer en controleer. Stel normen vast voor trillingen en veranderingen in het grondwaterpeil. Controleer dit tijdens de werkzaamheden.
- d. Stel eisen over hoe de werkzaamheden goed uit te voeren in aanbestedingen en vergunningverlening.
- e. Doe vooraf altijd nulmetingen. Doe dit om beter grip te krijgen op de werkzaamheden en hoe de bodem werkt. Maar ook om in het geval van schade te achterhalen of het door de werkzaamheden komt.
- f. Maak aanvullende afspraken over de schadeafhandeling. Maak voor grote projecten aanvullende afspraken over de schadeafhandeling om ervoor te zorgen dat overheden werkzaamheden blijven doen. Betrek altijd de gemeenten in de afhandeling om hulp en nazorg te bieden aan hun inwoners.
- g. Werk en communiceer als één overheid. Zorg voor begrijpelijke informatie over alle werkzaamheden in dit gebied vanuit de provincie, gemeente en het waterschap samen. Geef bewoners en ondernemers inzicht wat hen te wachten staat de komende periode. Niet alleen over de 'normale' werkzaamheden, maar ook de herstelwerkzaamheden en grote (waterwinnings)projecten in de buurt.

5. De overheid moet aanvullend extra maatregelen treffen bij nieuwe werkzaamheden aan het kanaal.

- Voor het gebied is het belangrijk om werkzaamheden – zeker aan het kanaal – uit te blijven voeren, maar de overheid moet er alles aan doen dat dit zo veilig mogelijk gebeurt. Daarom adviseer ik:
- a. Voer extra (funderings)onderzoek uit. We weten dat werkzaamheden aan het kanaal verzakkingen hebben veroorzaakt. Daarom adviseer ik om funderingsonderzoek te doen en voor, tijdens en na de werkzaamheden het grondwaterpeil te blijven meten.
  - b. Experimenteer bij het kanaal om nieuwe verzakkingen te voorkomen. Probeer bijvoorbeeld de bodem naast het kanaal nat te houden met water uit het kanaal (dat wegstroomt via de bodem of langs damwanden). Experimenteer alleen waar dit veilig en verantwoord kan.
  - c. Betrek bewoners en ondernemers extra in de voorbereiding. Vraag hen mee te denken over de timing, het tempo en de intensiteit van de werkzaamheden.

4.4 Aanbevelingen 6 en 7 voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief

In het hoofdstuk 3 heb ik beknopt uiteengezet voor welke uitdagingen het gebied staat. Echt toekomstperspectief eist niet alleen schadeafhandeling, maar ook een goede aanpak van de uitdagingen in en onderhoud aan het gebied. Hoewel de opvattingen over oorzaak en uitwerking verschillen, zijn experts het erover eens dat de bodem de komende jaren zal blijven dalen. Het gebied moet zich hier dus op voorbereiden.

Het voorkomen van verzakkingen is zo gemakkelijk nog niet. Hoe sterk de bodem is, hangt nauw samen met de oppervlakte- en grondwatersystemen. De verantwoordelijkheden daarover zijn versnipperd. Er zijn veel gerechtvaardigde belangen mee gemoeid. Inzichten over wat verstandig is, verschillen.

Tegelijkertijd zie ik ook dat niets doen voor de bewoners geen goede optie is. Daarom adviseer ik om ernaar te streven alle huizen toekomstbestendig te maken. Dit kan enerzijds door eisen te stellen aan nieuwbouw. Anderzijds kan dit door een fonds op te richten waaruit mensen onder gunstige voorwaarde een lening krijgen voor funderingsverbetering van de eigen woning.

Voor een goede aanpak van de bodem is intensieve samenwerking tussen de overheden cruciaal. Er is een interbestuurlijke aanpak nodig voor het omgaan met de bodem en de watersystemen. Keuzes voor het één hebben direct gevolgen voor het ander. In heel de omgeving gaat dit spelen en zeker ook langs het kanaal. Het ophogen van het grondwaterpeil kan gunstig zijn voor het verstevigen van grond, maar ongunstig voor het gebruik en aanzicht van het achterland. Het kanaal zelf ligt ook nog eens hoog. Dit betekent dat ingrepen aan het grondwaterpeil heel moeilijk zullen zijn.

Gezien de urgentie van dit vraagstuk en de belangen voor bewoners en ondernemers vind ik dat er in de aanpak ruimte moet voor kennisontwikkeling. Er zijn wetenschappers die interessante suggesties doen voor maatregelen, anders dan de bekende omgang met bodem en water. Ik adviseer daarom om onder veilige omstandigheden te experimenteren. Alleen zo kunnen nieuwe inzichten ontstaan.

Ik kom tot de volgende aanbevelingen. In hoofdstuk 7 werk ik deze verder uit.

6. Zorg dat er alleen toekomstbestendig wordt gebouwd én verbouwd. Er mogen alleen gebouwen en voorzieningen worden gebouwd die

kunnen omgaan met mogelijke bodemdaling en verzakking. Omdat mensen geen tot weinig invloed hebben op verzakkingen, vind ik dat de overheid hen moet helpen hun huis toekomstbestendig te maken. Daarom adviseer ik het volgende:

- a. Eis dat nieuwe panden en huizen toekomstbestendig gebouwd worden. Neem die eisen op in de vergunningverlening.
- b. Maak hier afspraken met bouwbedrijven over. Bijvoorbeeld in de vorm van een convenant zoals Utrecht, Flevoland, Noord- en Zuid-Holland al eerder sloten met bouwbedrijven.
- c. Richt een fonds op zodat bewoners zelf hun eigen huis toekomstbestendig kunnen maken. Uit dat fonds kunnen mensen tegen gunstige voorwaarden een lening krijgen om hun fundering te verbeteren.
- d. Zorg dat de publieke voorzieningen toekomstbestendig zijn. Zorg ervoor dat wegen, riolering, glasvezel en bruggen tegen de verwachte bodemdaling kunnen.

7. Ga interbestuurlijk aan de slag met water- en bodemproblematiek.

De bodem blijft in het gebied verzakken, ook als er geen kanaal zou zijn. Dit gebied laat zien wat er gebeurt als we niets doen. Daarom adviseer ik het volgende:

- a. Denk gezamenlijk na over hoe met bodem en water om te gaan. Ik realiseer me dat hierbij veel gerechtvaardigde belangen zijn gemoeid. Ik adviseer daarom dat de provincie, gemeenten en het waterschap samen tot een aanpak voor grondwater komen. Uiteraard in goed overleg met bewoners en ondernemers (zie aanbeveling 8).
- b. Maak ruimte in de aanpak voor experimenten. Inzichten over hoe om te gaan met de bodem verschillen. Er zijn wetenschappers die interessante suggesties doen over de omgang met bodemdaling, anders dan de bekende omgang met grondwaterpeil. Ik vind dat er ruimte moet zijn - gegeven de belang- om interessante suggesties onder veilige omstandigheden uit te kunnen proberen.
- c. Verschillende overheden moeten samen een plan maken voor de toekomst van dit gebied. Overheden hebben verschillende verantwoordelijkheden die in dit plan samen moeten komen.
- d. Het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Unie van Waterschappen (UvW) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) moeten dit ook op nationaal niveau oppakken. Deze problematiek speelt niet alleen langs kanaal Almelo-De Haandrik, maar op heel veel plekken in Nederland. Het bodem-

en grondwatersysteem overstijgt het lokale en het regionale. Daarom roep ik het Rijk, maar ook de VNG, de UvW en het IPO, op om hier op landelijk niveau een visie op te formuleren.

4.5 Aanbeveling 8 voor een versterkte samenwerking in het gebied

Om vertrouwen in het gebied te herstellen, adviseer ik de samenwerking met de bewoners en ondernemers te versterken. Gestructureerd en structureel gesprek vergroot het vertrouwen. Maar alleen als het goed gebeurt. Anders werkt het betrekken van mensen alleen maar averechts voor het vertrouwen. Ik beveel de overheden daarom aan om heel duidelijk te zijn waarover zij advies en reactie van ondernemers en bewoners vragen. In deze laatste – overkoepelende – aanbeveling adviseer ik per lijn hoe dat kan. Ik kom tot de volgende aanbevelingen:

1. Betrek in de schadeafhandeling de stichting Kant nog Wal en sta open voor de bewoners en ondernemers (lijn 1).

Om snel te kunnen inspelen op de wensen en behoeften van mensen adviseer ik het volgende:

- a. Het bestuurlijk kopstuk heeft iedere drie maanden overleg met de stichting Kant nog Wal. Dat overleg gaat over de voortgang van de schadeafhandeling. Bij knelpunten spreekt het bestuurlijk kopstuk de bestuurders van de overheden aan. De stichting geeft op haar beurt de wensen en behoeften van de bewoners en ondernemers over de schadeafhandeling terug.
- b. Het bestuurlijk kopstuk is beschikbaar voor bewoners en ondernemers. Deze persoon luistert en helpt hen in het vinden van oplossingen (bij overheden).
- c. De gemeenten zorgen voor sociale hulp en nazorg van hun inwoners.

2. Bewoners en ondernemers worden om advies gevraagd over het tempo, de timing en de intensiteit van de toekomstige werkzaamheden (lijn 2).

Om zorgen over de toekomstige werkzaamheden en nieuwe schades te verminderen, adviseer ik het volgende:

- a. Vraag bewoners en ondernemers om advies over het tempo, de timing en de intensiteit van de werkzaamheden. De overheden zijn het bevoegd gezag en beslissen welke werkzaamheden worden uitgevoerd. Dat is ook nodig voor het gebied. Het is wel belangrijk dat dit voor bewoners goed voelt: dus raadpleeg hen over wanneer, in welke volgorde en hoeveel werkzaamheden tegelijkertijd uitgevoerd moeten worden.

- b. Maak een werkgroep om te onderzoeken of en onder welke omstandigheden een experiment langs het kanaal mogelijk is. Geef bewoners en ondernemers de mogelijkheid om ideeën aan te dragen.

3. Bewoners en ondernemers worden om advies gevraagd over het plan hoe om te gaan met water en bodem in het gebied (lijn 3).

Net als bij andere gebiedsplannen moeten ook hier bewoners en ondernemers de kans krijgen om mee te denken over de toekomst van hun gebied. Keuzes die worden gemaakt over water en bodem hebben directe gevolgen voor de leefomgeving. Dit is eerlijk gezegd ook een technisch debat. Daarom adviseer ik het volgende:

- a. Sta open voor vragen van mensen over het water en de bodem in het gebied. Stel een aanspreekpunt vanuit het waterschap en de provincie aan. Mensen die willen begrijpen hoe het zit, kunnen een afspraak maken.
- b. Betrek bewoners en ondernemers als duidelijk is wat er kan in het gebied. Bespreek met hen bijvoorbeeld verschillende scenario's.
- c. Wees vooraf heel duidelijk waarover mensen advies, informatie of een reactie op kunnen geven. Sta daarbij open voor innovatieve ideeën en suggesties. Bespreek met hen wat nodig is om dit onder veilige omstandigheden uit te proberen.

Lijn 1: uitwerking aanbevelingen voor een betere schadeafhandeling

In hoofdstuk 4 heb ik mijn aanbevelingen beschreven om de schadeafhandeling beter te maken. Dat zijn de volgende drie aanbevelingen:

- Maak de afhandeling van de schaderegeling menselijk, makkelijker en milder.
- Laat een efficiënte buitendienst met een bestuurlijk kopstuk en één aanspreekpunt de dossiers afhandelen

- Bied maatwerk voor mensen in uitzonderlijke situaties en help hen extra.

In dit hoofdstuk werk ik deze aanbevelingen concreet én technisch uit.

5.1 Uitwerking aanbeveling 1: maak de uitvoering van de regeling menselijker, makkelijker en milder

Ik stel niet voor om een nieuwe regeling te maken. Dat kost veel tijd, terwijl de bewoners graag zo snel mogelijk een oplossing willen. Wel stel ik voor om in de uitvoering van de regeling menselijk, makkelijker en milder te zijn. Daarmee blijven de huidige kaders van de regeling staan. Maar binnen die kaders kan het wel beter. Ik doe concreet de volgende aanbevelingen:

1. Stel de aangepaste schaderegeling nog éénmaal open

Ik raad aan om de regeling in ieder geval twee maanden open te houden, vanaf het moment dat de aanpassingen zijn doorgevoerd. Dat betekent niet dat we wachten met de afhandeling tot iedereen zich heeft gemeld. Maar ik wil wel dat iedereen met ‘oude’ schade in het afgebakende gebied de kans moet hebben om hun schade te melden én om gebruik te maken van de aangepaste regeling.

De mensen die zich te laat hebben gemeld, worden dus alsnog meegenomen. Soms werd de schade namelijk pas later ontdekt of zijn er andere redenen waarom het niet lukte voor 16 juni 2020 te melden. Ook de mensen die al een schadevergoeding hebben ontvangen, maar het idee hebben dat die vergoeding niet toereikend was, kunnen zich nogmaals melden.

Sommige mensen hebben een bezwaarprocedure lopen. Omdat ik voorstel dat er een en ander verandert in de uitvoering, is het voor sommige bezwaarprocedures goed als die tijdelijk worden stilgezet. Zo kunnen inwoners eerst zien wat er voor hen verandert en kan de bezwaarprocedure mogelijk met deze aanbevelingen worden afgehandeld. Om de bezwaarprocedure op ‘op pauze’ te zetten²⁰⁾, moeten beide partijen hiermee instemmen. Ik beveel de provincie aan hier zoveel mogelijk in mee te gaan als inwoners dit vragen.

2. Vergoed niet alleen de schade op ‘aanwijs’, maar alle schade die valt binnen de regeling

Voor het rapport van Van der Wal & Joosten moesten inwoners zelf hun schades aanwijzen voor de schade-expert. Ik vind, net als de rechter, dat de schade-expert ook goed zelf om zich heen moet kijken.²¹⁾ Inwoners hebben vaak maar weinig verstand van schades en de schadeexpert juist veel. Daarom adviseer ik ook

schades die door schade-experts zelf zijn ontdekt en die binnen de schaderegeling vallen, te vergoeden.

Dat betekent in de uitvoering dat iedereen, ook de mensen die al een vergoeding hebben gekregen, de mogelijkheid krijgt om nog een keer een schade-expert langs te laten komen. Mensen mogen deze experts zelf kiezen, maar zij moeten wel gecertificeerd zijn. De buitendienst heeft een lijst met veelgebruikte contra-experts in het gebied.

3. Doe bij het vaststellen van de schadebedragen niet moeilijk over kleine wensen

Tot nu toe zijn de schadebedragen vastgesteld op partieel herstel. Dat betekent dat bij een scheur alleen die scheur zelf werd opgeknapt. De schade zelf is dan hersteld, maar het eindresultaat is vaak lelijk of onwenselijk. Dit heeft voor veel onvrede gezorgd en is in mijn ogen onnodig, omdat het de kosten niet zijn.²²⁾ Ik adviseer daarom: ‘doe niet moeilijk over kleine wensen’ en wees daadwerkelijk ruimhartig.

Dat betekent dat in de berekening van de nieuwe schadebedragen gekeken wordt naar wat nodig is om de schade ‘fatsoenlijk’ te herstellen. Een groot kleurverschil los je op door een hele muur of ruimte te verven. Als een tegelvloer vervangen moet worden en dezelfde tegels zijn niet meer te koop, dan vervangen we de hele tegelvloer met andere tegels. We gaan niet voor de spreekwoordelijke ‘gouden kranen’, maar daar vragen mensen in alle redelijkheid ook niet om.

4. Bereken de schadebedragen met de het model dat ze ook in Groningen gebruiken

Schade-experts gebruiken bij het maken van hun begroting prijslijsten waarop staat hoeveel vergoeding er voor een schade moet worden uitgekeerd.²³⁾ Om meningsverschillen te voorkomen over hoeveel het herstel van de schade kost, adviseer ik één prijslijst te gebruiken.

In Groningen hebben schade-experts samen één prijslijst gemaakt, die past bij de huidige tijd en de prijzen van aannemers.²⁴⁾ Ik stel voor die te gebruiken. De prijzen zitten daarbij aan de bovenkant van de markt. Als je hiervan uitgaat, is er voldoende vergoeding voor aannemers om de schade fatsoenlijk te herstellen. Het is beter om de kosten wat ruimer te berekenen dan dat het net niet voldoet. De Groningse prijslijst wordt om

20) Dit heet formeel opschorten.

21) Op deze website vind je een duidelijke samenvatting van de uitspraken die de rechter in vier zaken over het kanaal heeft gedaan: <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Overijssel/Nieuws/Paginas/Provincie-moet-opnieuw-kijken-naar-bezwaar-kanaal-Almelo-De-Haandrik.aspx>

22) Ook in Groningen hanteren ze het mantra: niet moeilijk doen over kleine wensen. Zie Kamerbrief over Nij begun: op weg naar erkenning, herstel en perspectief (25 april 2023).

23) Ze gebruiken hiervoor lange lijsten waarin per herstelmaatregel een prijs staat, dit wordt ook wel een calculatiemodel genoemd.

24) Hiermee bedoel ik het calculatiemodel van het Instituut Mijnbouwschade Groningen.

de zoveel tijd ook aangepast aan gestegen bouwkosten. Zo blijven de prijzen ook in de toekomst meegaan met de inflatie.

5. *Betrek de schaderapporten van de contra-experts bij het vaststellen van het schadebedrag*

Mensen die al een contra-experts langs hebben laten komen, hebben al een rapport liggen waarin alle schade staat vermeld. Gebruik die rapporten bij het vaststellen van het nieuwe schadebedrag.

Ik wil hierbij benadrukken dat de rapporten van de contra-experts niet zonder meer worden overgenomen. Ik heb gekeken waar de verschillende bedragen vandaan komen. Als we de bovenstaande aanbevelingen volgen, kom ik tot de volgende adviezen:

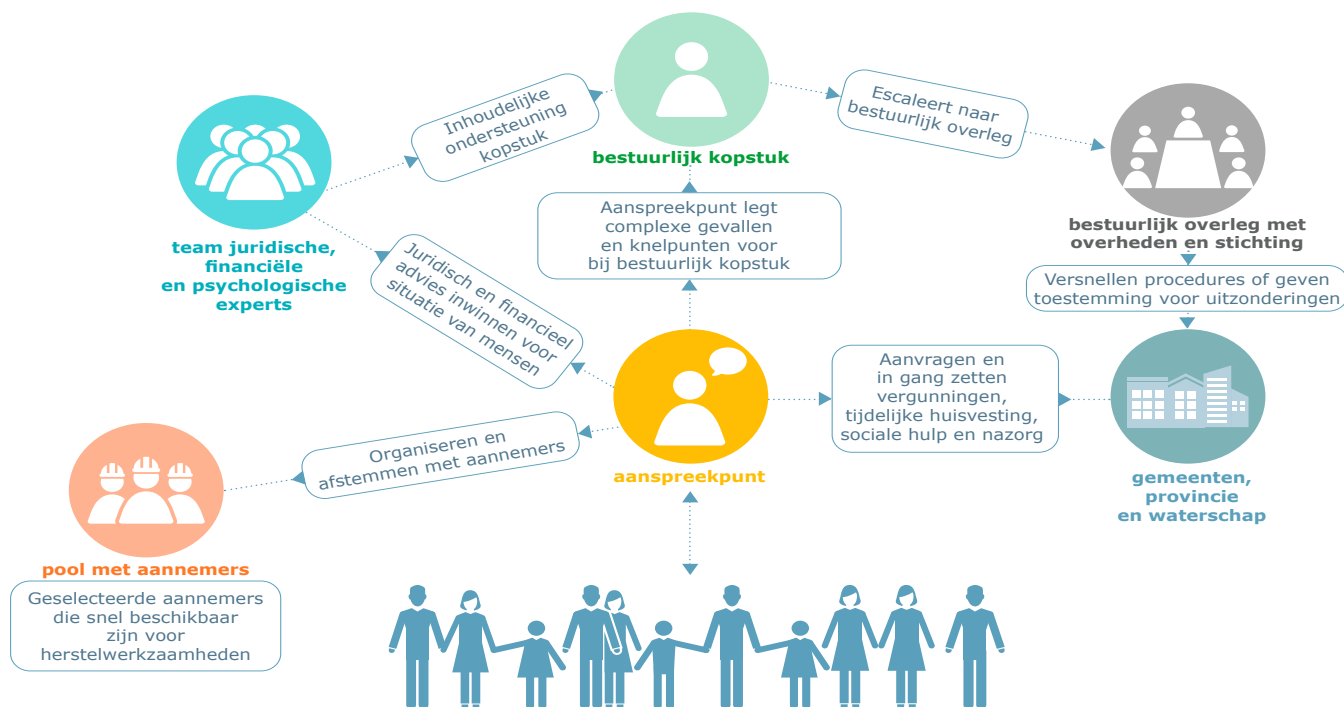
- Contra-experts nemen soms schade op die niet onder de regeling valt, zoals schade die overlapt met funderingsherstel. Ik stel voor om deze schades niet mee te nemen in de schadevergoeding. Als het om funderingsherstel gaat, voer dan eerst funderingsonderzoek uit.
- Contra-experts en schade-experts nemen soms op een verschillende manier schade op. De schade-expert neemt de schade op die de inwoner aanwijst, de contra-expert kijkt ook zelf goed rond. Ik stel voor om aanvullende schades die binnen de kaders van de regeling vallen en die de contra-expert heeft ontdekt, over te nemen. Bied ook iedereen die dat nog niet heeft gehad, de mogelijkheid om een nieuwe opname te doen.
- Contra-experts en schade-experts begroten soms de mate van herstel anders: een vierkante meter herstellen of de hele muur/kamer. Ik stel voor om niet moeilijk te doen over kleine wensen. Dus een hele muur of kamer.
- Contra-experts en schade-experts gebruiken soms verschillende prijzen voor herstelwerkzaamheden. Ik stel voor om het Groningse prijzenmodel te hanteren en alle rapporten volgens die lijst te berekenen.
- Contra-experts en schade-experts rekenen soms met verschillende correcties voor schade die (deels) aan de eigenaar is toe te rekenen. Ik stel voor om hier terughoudend in te zijn. Als het om een klein verschil gaat, 'doe dan niet moeilijk'.
- Contra-experts en schade-experts zijn het niet eens over de oorzaak van de schade, waardoor buitenruimtes soms niet worden vergoed. Ik stel voor dat de kaders van de regeling blijven gelden en dat bij blijvende discussie over de oorzaak een onafhankelijk expert van het bestuurlijk kopstuk de knoop doorhakt.

5.2 Uitwerking aanbeveling 2: laat een buitendienst met een bestuurlijk kopstuk de dossiers afhandelen

Ik wil de huidige schadeafhandeling graag versnellen en versimpelen. Ik stel een buitendienst voor om dat voor elkaar te krijgen. Die buitendienst is een team dat verantwoordelijk is voor een snellere en betere schadeafhandeling. Het team regelt achter de schermen

alles voor bewoners en ondernemers. Iedereen krijgt één aanspreekpunt dat hen van begin tot eind ondersteunt, als dat gewenst is. Een bestuurlijk kopstuk staat aan het hoofd van de buitendienst en besluit over speciale situaties (zie paragraaf 5.3). De buitendienst wordt door de provincie betaald, maar werkt zelfstandig en onafhankelijk. In de afbeelding hieronder staat een overzicht van hoe ik het voor me zie. In de volgende aanbevelingen geef ik hierover meer uitleg.

Samenwerking onafhankelijk aanspreekpunt

1. Iedereen krijgt één aanspreekpunt vanuit de buitendienst

Ik vind het belangrijk om het proces zo makkelijk mogelijk te houden. Bewoners en ondernemers moeten zo min mogelijk last hebben van wat er achter de schermen bij overheden gebeurt. Daarom krijgt iedereen één persoonlijk aanspreekpunt. Dit aanspreekpunt regelt achter de schermen alles, wanneer daar behoefte aan is. Mensen kunnen hier terecht voor praktische, juridische, financiële en psychologische begeleiding. Ook kan het aanspreekpunt helpen met het contact met de aannemer. Als er problemen ontstaan, moet het aanspreekpunt die snel aanklaagt bij het bestuurlijk kopstuk of ambtenaren van betrokken overheden.

Ik zeg niet dat één persoon alles zelf moet oplossen, maar het helpt als er één iemand is die mensen van begin tot eind begeleidt. Denk hierbij aan het herin-

neren aan termijnen, het helpen om keuzes te maken, het meegaan naar juridische adviseurs en het zijn van een uitlaatklep. Deze persoon heeft binnen de schaderegeling mandaat van de provincie om zaken af te handelen. De acties kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Het helpen bij het doen van schademeldingen, subsidieaanvragen en vergunningen.
- Het in gang zetten van formele procedures bij de provincie of gemeenten.
- Het organiseren van nazorg en inschakelen van maatschappelijke dienstverlening via de gemeenten.
- Het uitzetten van een opdracht tot herstel bij aannemers.

- Het vragen van advies voor uitzonderlijke situaties en het agenderen van knelpunten in de procedures bij het bestuurlijk kopstuk.
- Het aanspreken van een pool van verschillende experts op bijvoorbeeld juridisch, technisch, psychologisch en sociaal gebied.

Wanneer inwoners dit zelf kunnen, is dat natuurlijk ook goed. Mensen hoeven geen gebruik te maken van het aanspreekpunt.

2. Het bestuurlijk kopstuk spreekt bestuurders aan om procedures te versnellen of maatwerkafspraken te maken in speciale situaties

De buitendienst handelt onafhankelijk, maar kan niet zonder de overheden. De provincie en gemeenten kunnen helpen om het afhandelingsproces te versnellen. Denk aan het sneller verlenen van vergunningen, het zoeken naar tijdelijke huisvesting of het inzetten van sociale hulp. Daar heeft de buitendienst in sommige situaties de bestuurders voor nodig. Die moeten hun ambtenaren hiervoor de opdracht geven.

Het bestuurlijk kopstuk spreekt de bestuurders aan dat te doen, wanneer nodig. Zo houdt de buitendienst de vaart erin. Ik adviseer het bestaande bestuurlijk overleg over het kanaal daarvoor te gebruiken. Ik stel voor dat stichting Kant nog Wal daarin ook plaatsneemt als het over de schadeafhandeling gaat. De stichting kan niet beslissen over de procedures, maar wel meedenken over oplossingen om de voortgang te bewaken.

Het aanspreekpunt van de buitendienst moet snel kunnen schakelen met de overheden. Bijvoorbeeld door het doen van een schademelding, een vergunningaanvraag of het regelen van inzet van sociale hulp. Daarom zorgen de provincie en de gemeenten ervoor dat er iemand is die het aanspreekpunt helpt. Die persoon heeft de taak om de formele processen binnen de overheden goed af te wikkelen.

In sommige uitzonderlijke situaties zijn er maatwerkafspraken nodig. Het bestuurlijk kopstuk is, via het aanspreekpunt, beschikbaar voor inwoners. Het bestuurlijk kopstuk adviseert de bestuurders bij het nemen van een besluit over die uitzonderlijke situaties. Hierbij helpen onafhankelijke experts (juristen, financials, schade-experts). Ik adviseer dat de overheden de afspraak maken om de adviezen van het bestuurlijk kopstuk binnen de kaders van mijn aanbevelingen snel over te nemen. Voor de uitzonderlijke situaties die ik ben tegengekomen, heb ik al wat adviezen op papier gezet. Zie ook paragraaf 5.3.

3. Iedereen die dat wil kan nazorg krijgen van de gemeente

De afhandeling van de schade gaat verder dan alleen het uitkeren van de vergoeding en de herstelwerkzaamheden. Tijdens het proces moeten mensen belangrijke keuzes maken over hun huis en soms hun toekomst. Dat legt druk op hun welzijn. Het kan zijn dat zij nog hulp nodig hebben, ook als alles rondom de schade is afgerond. Mensen gaan daar niet zelf om vragen. Daarom adviseer ik aanspreekpunten om daar proactief in te zijn door tegen het einde van een afhandelingstraject en enkele maanden na afronding te bellen of eens binnen te lopen. Nazorg noem ik dat. Als daar behoefte aan is, organiseert het aanspreekpunt samen met gemeenten eventueel verdere nazorg.

4. Er komt een pool met goedgekeurde aannemers, die dossier voor dossier en straat voor straat gaan werken

Het vinden van een aannemer duurt soms lang. Er moeten er vaak verschillende langskomen. Die maken offertes. De prijzen daarvan kunnen verschillen. Ik wil graag de bewoners in dat proces ontlasten en dit zo vlot mogelijk laten verlopen. Ik zie ook dat er langs het kanaal veel dezelfde herstelwerkzaamheden nodig zijn. Ik adviseer daarom om te gaan werken met een pool van aannemers waaruit mensen een aannemer kunnen kiezen.

De buitendienst selecteert een pool van gecertificeerde aannemers. De pool bestaat uit allerlei soorten aannemers. Ik adviseer om bij de samenstelling ervan het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek te vragen te helpen. Zo blijft de kwaliteit van en diversiteit aan aannemers op orde. Funderingsherstellers zijn vaak goed in verschillende methodes en je wilt verschillende methodes aanbieden voor verschillende soorten schades.

De aannemers in de pool zorgen²⁵⁾ ervoor dat zij capaciteit hebben om het herstel binnen de getaxeerde bedragen uit te voeren. Zo is er altijd een aannemer beschikbaar die het kan doen voor het vergoedingsbedrag. De bewoners mogen zelf kiezen welke aannemer uit de pool hun schade komt herstellen. Iemand mag ook zelf een aannemer van buiten de pool inschakelen, maar daarvoor kan de buitendienst niet garanderen dat het binnen een bepaalde tijd is hersteld.

Bijkomend voordeel van een aannemerspool is dat de aannemers dan straat voor straat kunnen werken.

.....
25) Hiervoor zijn lessen te trekken uit Groningen. Het Instituut Mijnbouwschade Groningen experimenteert met het laten uitvoeren van herstelwerkzaamheden door een aanbestedende dienst met gecertificeerde aannemers.

Mensen willen graag zicht op wanneer ze aan de beurt zijn. Het aanspreekpunt probeert zoveel mogelijk de werkzaamheden te bundelen. Het helpt als burendezelfde aannemer kiezen voor dezelfde werkzaamheden. Aannemers kunnen dan in één keer meerdere huizen doen. Als er vergunningen nodig zijn, kunnen die ook in één keer worden aangevraagd. Ik zie dus voordelen van straat voor straat werken, maar dit mag niet tot vertraging leiden. Er kan daarom met goede redenen van afgeweken worden.

5. Alle brieven worden in begrijpelijke taal geschreven en bij juridische teksten komt een simpele uitleg

Goede communicatie vermindert en voorkomt onnodige zorgen bij bewoners. Als mensen de informatie niet goed begrijpen, gaat deze een eigen leven leiden. Daarom is het zo belangrijk dat communicatie heel begrijpelijk is.

Het klinkt als een makkelijke opmerking, maar ik zie het zo vaak in Nederland misgaan. Ambtenaren vergeten soms dat in de taal van overheden veel woorden staan die mensen niet in hun dagelijks leven gebruiken. Brieven, mails, maar ook gesprekken zijn niet altijd goed te begrijpen. Zeker in dit dossier is de taal juridisch en technisch ingewikkeld. Mensen moeten die informatie krijgen, maar wel op een begrijpelijke manier.

Ik stel daarom voor dat bij alle juridische en technische brieven een simpele uitleg in begrijpelijke taal komt. Het aanspreekpunt kan hier de ambtenaren van de overheden bij helpen.

5.3 Uitwerking aanbeveling 3: zorg voor maatwerk voor uitzonderlijke situaties

Hoe we de schaderegeling en afhandeling ook organiseren, er zijn situaties waarin de regels geen uitkomst bieden. Wat doe je als de schade-expert en contra-expert er samen niet uitkomen? Wat doe je als je in een twee-onder-een-kap woont en je buur wil geen funderingsherstel? Voor deze situaties doe ik in deze paragraaf een aantal concrete aanbevelingen. Ik ben me ervan bewust dat er vast nog situaties zijn die ik nu niet in beeld heb.

Voor die situaties geldt het stappenplan aan het eind van dit rapport. Bespreek de situatie met het aanspreekpunt. Zoek waar mogelijk met het aanspreekpunt naar oplossingen. Lukt dat niet, vraag dan het bestuurlijk kopstuk om hulp. Die kan bestuurders vragen een uitzondering te maken of weet misschien nog een andere oplossing.

Tegelijkertijd heb ik niet de illusie iedereen naar volledige tevredenheid te kunnen helpen. Sommige mensen zitten al zo lang in de ellende dat schadevergoeding het leed niet meer helemaal kan wegnemen. Toch moeten overheden zich daar wel – binnen het redelijke – voor blijven moeten inspannen.

De meeste mensen vallen onder de situaties zoals ik heb beschreven in het stappenplan. Maar voor mensen die in uitzonderlijke situaties zitten, moet er maatwerk mogelijk zijn. Tijdens de gesprekken met bewoners heb ik een aantal van die uitzonderlijke situaties gehoord. Daarvoor kom ik tot volgende concrete aanbevelingen:

1. Bied mensen met grote sociale problematiek herstel in natura aan

Ik heb een aantal bewoners gesproken voor wie het proces te zwaar is (geworden). Dit kan komen door sociale problemen, vergevorderde leeftijd of doordat zij niet beschikken over voldoende ‘doenvermogen’. Dat betekent dat je zelf een plan kunt maken, in actie kunt komen en dit vol kan houden.²⁶⁾

Ik stel voor degenen bij wie het echt niet lukt om het schadeherstelproces te doorlopen, te ontzorgen door herstel in natura aan te bieden. Dit kan alleen in zeer speciale situaties en gaat altijd in overleg met het bestuurlijk kopstuk en de bestuurders. Het schadeherstelproces zal dan nog intensiever worden begeleid door het aanspreekpunt en de buitendienst. Het aanspreekpunt zal samen met de bewoner of ondernemer het herstelproces doorlopen.

2. Bied mensen met onvoldoende inkomen of vermogen, of met vergevorderde leeftijd, aan om het huis of pand te verkopen naar huidige marktwaarde

In speciale situaties kunnen bewoners ervoor kiezen hun huis aan de provincie te verkopen. Dat gaat om mensen met zware financiële en sociale problemen. Soms krijgen die een aanbod om het huis te slopen en een nieuwbouwwoning te plaatsen. Voor het bedrag dat de woning waard is, kun je niet altijd een nieuw huis bouwen. Daar is nog extra vermogen of een hypotheek voor nodig. In sommige gevallen is dat voor mensen vanwege onvoldoende inkomen of vanwege vergevorderde leeftijd niet mogelijk.

.....
²⁶⁾ Zie ook: het rapport van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning (2023). Groningen boven gas. 2023. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2017). Weten is nog geen doen. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2020). Doenvermogen: van toets naar tools.

Ik vind in ieder geval dat mensen een redelijke prijs krijgen moeten voor hun huis. Anders kunnen zij alsnog niet verder. Mijn voorstel is daarom om de woning te taxeren alsof er geen schade is. Dat kan bijvoorbeeld door de huidige prijs te verhogen met het bedrag dat nodig is voor schadeherstel.

Ik adviseer ook om extra met hen mee te kijken wat er financieel mogelijk is. Waar nodig kan de tijdelijke huisvesting in de periode dat het nieuwe huis wordt gebouwd, betaald worden.

3. Doe sommige mensen een aanbod voor verkoop of herstel dat lange tijd blijft gelden

Ik heb een paar keer gehoord over schademelders die naast elkaar wonen in een twee-onder-een-kap die niet verder kunnen met de geboden oplossing. Zij hebben de mogelijkheid om bijvoorbeeld de fundering te laten herstellen, maar één van de twee wil of kan dat niet. Omdat de huizen aan elkaar zitten, kan degene die het herstel wel wil niet verder.

Natuurlijk raad ik eerst aan het gesprek met de burens te blijven voeren. Maar om de druk eraf te halen, stel ik ook voor om het aanbod lang te laten staan: tot zes maanden nadat het huis naast een bewoner van eigenaar wisselt. En mochten de burens alsnog meegaan om het herstel uit te laten voeren, dan kan dat ook nog.

Ik hoop op deze manier de druk wat van de burensrelatie te kunnen nemen. Ik begrijp ook dat mensen niet altijd zo lang kunnen of willen wachten. Daarom adviseer ik ook dat mensen in aanmerking komen voor de opkoop van hun huis, als het niet anders kan en zij dit willen.

4. Kom sommige ondernemers extra tegemoet door een onderzoek op pandniveau aan te bieden

Ik ken gevallen van ondernemers niet al hun schade vergoed kunnen krijgen. Ik raad voor die panden aan een specifiek onderzoek naar de oorzaak van hun schade uit te voeren. Als daaruit geen causaal verband met de werkzaamheden blijkt, adviseer ik dat de provincie hen binnen de staatssteungrenzen zoveel mogelijk tegemoet komt.

Lijn 2: uitwerking aanbevelingen voor toekomstige werkzaamheden en schades

In hoofdstuk 4 heb ik mijn aanbevelingen over toekomstige werkzaamheden bij het kanaal en de omgang met toekomstige schades beschreven. Dat zijn de volgende twee aanbevelingen:

4. De overheid moet – binnen het redelijke – alles doen wat mogelijk is om schade door werkzaamheden in het algemeen te voorkomen.
5. De overheid moet aanvullend extra maatregelen treffen bij nieuwe werkzaamheden aan het kanaal.

In dit hoofdstuk werk ik deze aanbevelingen concreet én technisch uit.

6.1 Uitwerking aanbeveling 4: de overheid moet – binnen het redelijke – alles doen wat mogelijk is om schade door werkzaamheden in het algemeen te voorkomen.

Deze aanbeveling gaat over alle werkzaamheden die de overheden de komende tijd gaan uitvoeren. Dat

zijn werkzaamheden als wegwerkzaamheden en het vervangen van het riool. Voor alle werkzaamheden geldt: doe wat je moet doen om schade zoveel mogelijk te voorkomen. Als er schade ontstaat door werkzaamheden, gaat dat volgens de normale regels in Nederland. Dat betekent dat degene die de schade veroorzaakt, die ook betaalt. Ik kom in lijn met de gebruikelijke regels tot de volgende concrete aanbevelingen:

1. Weet wat de risico's zijn en maak een goede afweging

Besluitvorming over werkzaamheden moet altijd zorgvuldig gebeuren.²⁷⁾ Dat betekent dat de overheid die risico's in kaart moet brengen en goed moet afwegen. Dat moeten overheden overigens altijd. Ik benadruk het hier extra omdat ik zie dat de rechter steeds meer gaat letten op of de overheid de 'dragende functie'²⁸⁾ van de bodem ook meeneemt in die belangenafweging. Daar moet in de afweging dus ook extra nadruk op komen.

Ik beveel overheden in het gebied daarom aan om de effecten van de werkzaamheden op de bodem eerst goed in kaart brengen en te laten doorrekenen. Daarna kunnen zij een besluit nemen: starten ze wel of niet met de werkzaamheden.

Ik zeg daarmee niet dat er geen werkzaamheden plaats kunnen vinden als er risico's zijn. In tegendeel: om het gebied leefbaar te houden zijn werkzaamheden juist nodig, maar wel met de goede beheersmaatregelen.

2. Kies het juiste moment en de juiste plek

Bedenk van tevoren goed op welk moment en op welke plek het verstandig is om de werkzaamheden uit te laten voeren.

Leg in een projectplan vast welke werkzaamheden op welk moment plaatsvinden en kies daarin bewust. Zeker als de werkzaamheden invloed hebben op het grondwaterpeil. Bijvoorbeeld bij werkzaamheden aan het kanaal of afgravingen. Als het grondwaterpeil niet te hoog mag komen te staan, is een droge zomer een beter moment. Als het grondwaterpeil niet te laag mag komen te staan, is een natte winter beter.

Start de werkzaamheden niet bij huizen of bedrijfspanden. Begin de werkzaamheden in een gebied waar eventuele verzakkingen geen gevolgen hebben voor mensen. Aannemers en overheden kunnen zo eventuele onverwachte effecten ontdekken vóórdat er schade ontstaat aan huizen of panden.

27) Ook als burgers naar de civiele rechter gaan voor schade ontstaan uit werkzaamheden, toetst de rechter aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur de zorgvuldigheid en evenredigheid van de besluitvorming.

28) Daarmee bedoel ik dat de bodem nog sterk genoeg is om dat wat er bovenop die bodem gebeurt of staat, te dragen.

3. Normeer en controleer tijdens de werkzaamheden

Stel normen vast voor hoe hard trillingen mogen zijn en hoe hoog of laag het grondwaterpeil mag zijn. Neem deze normen expliciet op in de opdracht voor aannemers.

Controleer tijdens de werkzaamheden met trillingsmeters en peilbuizen of de normen worden overschreden. Zeker in de buurt van huizen en bedrijfspanden. Leg de werkzaamheden stil als de normen worden overschreden. Zoek dan naar andere manieren om de werkzaamheden uit te voeren.

4. Stel eisen aan de werkzaamheden in aanbestedingen en vergunningen

Stel eisen in aanbestedingen en vergunningen over hoe werkzaamheden goed moeten worden uitgevoerd, bijvoorbeeld:

- Gebruik zoveel mogelijk klein en licht materieel.
- Gebruik nieuwere technieken die minder trillingen veroorzaken, bijvoorbeeld 'inschroeven' van heipalen en 'drukken' of 'fluïderen' van damwanden.
- Dicht bij opgraving (binnen 48 uur)²⁹⁾ de grond zo snel mogelijk om het uitdrogen van veen te voorkomen.
- Plaats de grond in dezelfde laagvolgorde terug en sla de grond aan de straatkant van een perceel op.

5. Doe altijd een nulmeting vooraf

Als er toch schade ontstaat, kan een bewoner of ondernemer heel moeilijk bewijzen waar dit door komt. Doe daarom voorafgaand aan alle werkzaamheden goede nulmetingen op voor bewoners en ondernemers relevante plekken. Alleen dan is goed te achterhalen of de werkzaamheden de schade hebben veroorzaakt en wie de schade moet herstellen.

6. Maak als overheden aanvullende collectieve afspraken over schadeafhandeling bij gezamenlijke projecten

Ik wil voorkomen dat overheden geen werkzaamheden meer durven te doen aan het kanaal of andere werken, uit angst voor schadeclaims. Uiteindelijk hebben zij een gezamenlijk belang dat het gebied niet verloedert. Daarom beveel ik aan om rondom grote projecten aanvullende afspraken te maken over de schadeafhandeling. Los van de financiële afspraken, adviseer ik nadrukkelijk dat alle overheden betrokken blijven bij de afhandeling van eventuele schade. Zodat ze weten wat er speelt en hetzelfde verhaal uitdragen. Betrek in

29) Naar voorbeeld van het rapport van Aveco-De Bondt (2022). Glasvezel Daarlerveen.

ieder geval de gemeenten, die hulp en nazorg kunnen bieden aan hun inwoners.

7. Werk en communiceer zoveel mogelijk als één overheid

Zorg voor begrijpelijke informatie over alle werkzaamheden in het gebied. Dat betekent niet alleen informatie over 'normale' werkzaamheden, maar ook de herstelwerkzaamheden, werkzaamheden aan het kanaal en andere grote projecten in de buurt (zoals waterwinning). Zo weten bewoners en ondernemers waar zij de komende tijd aan toe zijn.

Dit vraagt van de verschillende bevoegde gezagen dat zij goed op de hoogte zijn van elkaars plannen en daarover afstemmen. Ik adviseer om dat in het bestuurlijk overleg te doen en in overleg met de buitendienst. Die heeft zicht op de timing van de herstelwerkzaamheden.

De buitendienst en stichting Kant nog Wal kunnen helpen in communicatie over de werkzaamheden. Zij weten goed welke zorgen leven.

6.2 Uitwerking aanbeveling 5: neem extra maatregelen voor werkzaamheden aan het kanaal

Deze aanbeveling gaat specifiek over werkzaamheden die nog in de toekomst aan het kanaal gaan gebeuren. Het is begrijpelijk dat mensen hier extra zorgen over hebben. Daarom raad ik aan daar enkele aanvullende maatregelen te nemen ten opzichte van de vorige aanbeveling.

1. Doe extra (funderings)onderzoek

Gezien de verzakkingen die eerder zijn ontstaan door de werkzaamheden aan het kanaal vind ik het verstandig om in dit geval extra onderzoek te doen.

Ik beveel aan om voorafgaand aan de werkzaamheden aan het kanaal funderingsonderzoek bij de omliggende huizen te doen. Dan weten de mensen en de overheden of de huizen bestand zijn tegen de nieuwe werkzaamheden. Als dat niet zo is, dan kunnen zij in overleg gebruikmaken van een fonds voor funderingsherstel. Wat ik daarmee bedoel staat in aanbeveling 6 in hoofdstuk 7.

Ik beveel ook aan om extra onderzoek naar de verandering in het grondwaterpeil te doen. Dat betekent goed meten van het grondwater met peilbuizen vooraf, tijdens én na de werkzaamheden aan het kanaal.

2. Experimenteer bij het kanaal om verdere verzakkingen te voorkomen

Hoe verzakkingen in de toekomst te voorkomen is een ingewikkeld vraagstuk. Juist omdat het zo ingewikkeld

is, vind ik dat er ruimte moet zijn voor experimenten en kennisontwikkeling. Alleen zo kunnen nieuwe inzichten ontstaan over onze omgang met de bodem en het uitvoeren van werkzaamheden.

Wetenschappers doen interessante suggesties over maatregelen om via het kanaal bodemverzakking tegen te gaan. Ik heb bijvoorbeeld vaker het voorstel gehoord om meer water via damwanden van het kanaal te laten stromen naar het gebied naast het kanaal. Ook zou er bijvoorbeeld op sommige plekken geëxperimenteerd kunnen worden met de waterdoorlatendheid van de bodem.

Ik raad daarom de provincie en het waterschap aan om dergelijke suggesties van hoogleraren uit te proberen. De lessen die we met zulke experimenten leren, zijn niet alleen belangrijk voor dit gebied, maar ook voor andere delen van Nederland.

Het is natuurlijk wel heel belangrijk dat zo'n experiment op een veilige manier gebeurt, daarom gelden hiervoor in ieder geval de volgende voorwaarden:

- Het gebeurt op een locatie waarbij dit geen ernstige gevolgen heeft voor de mensen en het water (de waterveiligheid en waterkwaliteit). Dit geldt zowel voor het gebied langs het kanaal als voor het achterland.
- Het gebeurt op een locatie waarbij het weinig kwaad kan als het experiment niet slaagt.
- Betrokken overheden, experts en direct omwonenden en ondernemers zijn het overwegend eens over de opzet van het experiment.
- Er vinden nulmetingen plaats gericht op beweging, grondwaterdruk en grondwaterstand in de bodem (via extensometers, bodemvochtsensoren en peilbuizen).

3. Betrek bewoners en ondernemers bij de timing, het tempo en de intensiteit van de werkzaamheden

Gezien de zorgen die leven in het gebied adviseer ik om bewoners en ondernemers bij nieuwe werkzaamheden aan het kanaal extra te betrekken. De overheden zijn het bevoegd gezag en beslissen welke werkzaamheden worden uitgevoerd. Maar laat de mensen in het gebied meedenken over de timing, het tempo en de intensiteit van de werkzaamheden. Denk hierbij aan keuzes over of de werkzaamheden in één keer worden uitgevoerd of over een langere periode. Of keuzes over de volgorde waarin de werkzaamheden plaatsvinden.

Neem de herstelwerkzaamheden mee bij het plannen van de nieuwe werkzaamheden. Daar heeft de buitendienst zicht op.

Lijn 3: uitwerking aanbevelingen voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief

In hoofdstuk 4 beschreef ik mijn aanbevelingen voor een gezamenlijke aanpak voor toekomstperspectief. Dat zijn de volgende twee aanbevelingen:

6. Zorg ervoor dat de huizen, panden en publieke infrastructuur toekomstbestendig zijn.
7. Ga interbestuurlijk aan de slag met water- en bodemproblematiek in het gebied.

In dit hoofdstuk werk ik deze aanbevelingen concreet én technisch uit.

7.1 Uitwerking aanbeveling 6: zorg dat er alleen toekomstbestendig wordt gebouwd én verbouwd

Het is bekend dat de bodem in het gebied waarschijnlijk zal blijven verzakken. Dat gebeurt ook als er geen werkzaamheden plaatsvinden. Het goede nieuws is dat we weten hoe we moeten bouwen zodat die verzak-

king niet of beperkt tot schade leidt. De overheid moet waar het kan verplichten dat er alleen toekomstbestendig wordt gebouwd. Concreet adviseer ik het volgende:

1. Eis dat panden en huizen toekomstbestendig gebouwd worden

Stel eisen aan nieuwe bouwprojecten en verbouwprojecten. Het is de verantwoordelijkheid van overheden om in vergunningverlening en publieke aanbestedingen rekening te houden met de noodzaak tot toekomstbestendig bouwen. Maak bijvoorbeeld het gebruik van funderingen op palen die tot een stevige zandlaag komen verplicht. Dit zal kostenverhogend zijn voor nieuwe woningen, maar veel ellende in de toekomst kunnen voorkomen.

2. Maak afspraken met bouwbedrijven over wat toekomstbestendig bouwen is

Maak afspraken met de bouwbedrijven over wat toekomstbestendig bouwen is. In Utrecht, Overijssel en Zuid-Holland zijn convenanten gesloten met aannemers hierover.³⁰⁾ Overheden hebben een rol in het maken van deze afspraken over de manier van bouwen en welke materialen en voorzorgsmaatregelen er nodig zijn. Door ook van aannemers commitment te vragen geven zij toekomstbestendig bouwen een extra impuls. Het hele gebied wordt dan op een goede manier aangepakt. En het wordt ook sneller duidelijk bij bewoners dat dit een belangrijk vraagstuk richting de toekomst is. Door dit in samenhang te doen met overheden, de bouwwereld, de makelaardij en bewoners kunnen hierin belangrijke stappen worden gezet.

3. Richt een fonds op zodat bewoners hun eigen huis toekomstbestendig kunnen maken

Niet alleen nieuwe huizen moeten toekomstbestendig zijn, ook bestaande huizen. Dit is in de huidige wet- en regelgeving de verantwoordelijkheid van de eigenaar van het huis. Maar ik zie dat dit een probleem wordt in dit gebied en in de rest van Nederland. Het verbeteren of vernieuwen van de fundering is een dure investering. Niet iedereen heeft de mogelijkheden om die investering te doen. Omdat inwoners weinig kunnen doen om bodemdaling tegen te gaan, adviseer ik overheden in dit gebied om mensen met weinig middelen te helpen.

Ik beveel daarom aan om als overheden samen een fonds op te richten. Inwoners mogen uit dit fonds onder gunstige voorwaarden geld lenen om hun

fundering te verbeteren. Een voorbeeld hiervan is het Fonds Duurzaam Funderingsherstel.³¹⁾

Ik adviseer dit fonds zich breder in te zetten dan alleen voor de mensen in het gebied langs het kanaal Almelo-de Haandrik. Gelijkheid vind ik hierin belangrijk.

4. Zorg dat publieke voorzieningen toekomstbestendig zijn

Het is ook belangrijk dat de publieke voorzieningen bestendig zijn tegen bodemdaling. Denk bijvoorbeeld aan riolering, glasvezel, wegen en bruggen. Stel eisen aan de manier waarop gebouwd wordt in de aanbesteding van dat soort projecten, zoals:

- het gebruik van lichte materialen zoals piepschuim voor het aanleggen van wegen;
- het gebruik van flexibele aansluitingstukken voor rioleringen, die voorkomen dat deze scheuren of afbreken als de bodem zakt;
- het gebruik van langere bekabeling voor bijvoorbeeld het aanleggen van elektriciteit of internet. Er staat dan namelijk minder spanning op de kabel zelf, waardoor deze minder snel breekt als de bodem verzakt.

7.2 Uitwerking aanbeveling 7: ga interbestuurlijk aan de slag met water- en bodemproblematiek

Om toekomstperspectief aan het gebied te kunnen bieden als fijne plek om te wonen en te werken, moet er ook naar de lange termijn worden gekeken. Dat vereist naar mijn inzicht structurele maatregelen om bodemdaling tegen te gaan. De komende tijd blijft de bodem waarschijnlijk zakken. Zeer simpel gezegd: een droge bodem zakt sneller. Omdat we het weer kunnen we niet controleren, is het grondwaterpeil één van de belangrijkste variabelen waar tot op zekere hoogte aan gedraaid kan worden.

Ik realiseer me dat rondom grondwater en andere aspecten van water en bodem veel gerechtvaardigde belangen zijn. Dit speelt niet alleen in dit gebied, maar op veel plekken in Nederland. De verantwoordelijkheden rondom water en bodem zijn versnipperd. En de inzichten over wat verstandig is, verschillen. Tegelijkertijd zie ik ook dat, als we niks doen, bewoners met schade zitten. Terwijl die weinig tot geen invloed hebben om de verzakkingen te voorkomen.

Ik roep daarom de overheden op om hun gezamenlijke verantwoordelijkheid te nemen in de omgang met de bodem en de samenhang van de oppervlakte- en

30) Zie voor meer informatie: <https://toekomstbestendigbouwen.nl/convenanten/>.

31) Zie voor meer informatie: <https://funderingsherstelfonds.nl/>.

grondwatersystemen. Juist omdat die verantwoordelijkheden versnipperd zijn, is een interbestuurlijke aanpak nodig. Blijf niet wachten, maar zoek samen naar oplossingen. Betrek hierin uiteraard de omgeving en alle belanghebbenden. Net zoals rond de werkzaamheden aan het kanaal, is er een levendig debat over hoe om te gaan met water en bodem. Er zijn wetenschappers die interessante suggesties doen over maatregelen, anders dan de bekende omgang met grondwaterpeil. Ik vind – gegeven de gerechtvaardigde belangen – dat geloofwaardige suggesties het verdienen om uitgetoetst te worden. In de aanpak moet er ruimte zijn om op plekken waar dat relatief veilig kan, die suggesties uit te proberen.

Ik adviseer daarom het volgende:

1. Betrek water en bodem in de gedeelde aanpak

Een belangrijke manier om de bodem te versterken, is te sturen op grondwaterpeil. Zo blijven veen en klei onder water staan en vormen ze een stevigere laag dan als ze droog staan. Er zijn verschillende mogelijkheden om het grondwaterpeil te verhogen:

- Door meer water in te laten, water minder snel af te voeren, of minder water uit te laten.
- Door water langer vast te houden met technische maatregelen, zoals met onderwaterdrainage, waardoor in droge periodes het waterpeil minder ver zakt.

Het al dan niet verhogen van grondwaterpeil is een politieke belangenafweging. Keuzes voor het één hebben direct gevolgen voor het ander. In heel de omgeving gaat dit spelen en zeker ook langs het kanaal. Het ophogen van het grondwaterpeil kan gunstig zijn voor het verstevigen van grond, maar ongunstig voor het gebruik en aanzicht van het achterland. Dat vereist dus goed overleg en ook compensatie en subsidiëring als neveneffecten of schade optreedt.

Bovendien is het voor het kanaalgebied extra lastig. De huizen direct langs het kanaal liggen hoger dan de huizen wat verder van het kanaal. Als het grondwaterpeil langs het kanaal wordt verhoogd, kan dat leiden tot vernatting van die lagere gebieden. Daar kan dan meer overlast ontstaan of moeten dure extra maatregelen worden genomen. Daarbij geldt specifiek voor het kanaal dat het zo hoog ligt, dat werkende ingrepen in het grondwaterpeil heel moeilijk zullen zijn.

Het sturen op grondwaterpeil is daarom een afweging van belangen. Niets doen heeft gevolgen. Maar wel iets doen heeft mogelijk gevolgen op andere plekken. Ik adviseer daarom het waterschap en de provincie

om samen een plan hiervoor te schrijven. Uiteraard in goed overleg met alle eigenaren en gebruikers van zowel de hoger als lager gelegen huizen en bedrijven. (Zie mijn aanbevelingen over participatie in hoofdstuk 4.4)

2. Maak ruimte voor experimenten om verzakkingen tegen te gaan

Zomaar het grondwaterpeil verhogen om (veen)grond nat te houden, is vaak niet de meest gewenste oplossing. Er is in Nederland een levendig debat over water en bodem. Inzichten over hoe om te gaan met bodem verschillen. Er zijn wetenschappers die interessante suggesties over de omgang met bodemdaling, anders dan de bekende omgang met grondwaterpeil.

Ik vind gegeven de belangen dat interessante suggesties die anders dan via het grondwaterpeil het veen proberen na te houden, uitgetoetst moeten worden. Een mogelijk kansrijk idee waar wetenschappers nu aan denken, is het leggen van een dunne kleilaag bovenop veen. Hierdoor breekt dit minder snel af. Daarnaast is er veel interesse in het aanleggen van onderwaterdrainage, drukdrainage en sub-irrigatie. Dat zijn manieren waarmee het grondwaterpeil verhoogd kan worden zonder dat dit nadelige effecten voor het landgebruik. Ik beveel daarom aan om in de aanpak voorwaarden te schetsen waaronder die experimenten uitgevoerd kunnen worden. Ik doe daar zelf voor experimenten langs het kanaal een aanzet voor (zie aanbeveling 5, paragraaf 6.2).

3. Verschillende overheden moeten samen een plan maken over de toekomst van dit gebied

De verantwoordelijkheden van het waterschap, de provincie en gemeenten zijn verspreid wanneer het gaat om bodem en water. Daarom is het noodzakelijk voor dit gebied dat de overheden gaan samenwerken. Ik raad aan dat zij de bestaande verantwoordelijkheden behouden, maar wel gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor een interbestuurlijk plan voor dit gebied. Nu overheden te maken krijgen met verzekeraars die terughoudend zijn in het verzekeren van nieuwe werkzaamheden, wordt een gezamenlijk verhaal hierover steeds belangrijker.

Alleen samen kunnen overheden het gebied toekomst bieden op dit vlak. Ook in de keuzes over ruimtelijke ordening zijn de bodem en het watersysteem belangrijk, zoals ook het Rijk recent in een visie betoogde. Dat betekent dat je rekening houdt met de bodem bij wat je op welke plek doet. Natuur, industrie, landbouw en wonen passen niet allemaal even goed op alle plekken. Betrek hierin ook de bewoners en ondernemers.

4. *Het Rijk, de VNG, de Unie van Waterschappen en het IPO, pak dit ook op nationaal niveau op*

Deze problematiek speelt niet alleen langs het kanaal, maar op heel veel plekken in Nederland. Daarom roep ik het Rijk, maar ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Unie van Waterschappen en het Interprovinciaal Overleg op om hier op landelijk niveau een visie op te formuleren. Het bodem- en grondwatersysteem overstijgt het lokale en regionale. Ik adviseer de IPO om hier de regie op te pakken.

Stappenplan: wat u gaat meemaken in de schadeafhandeling

Met mijn eerste drie aanbevelingen adviseer ik om de regeling voor bestaande schades nog één keer open te zetten. Ik adviseer om op pijnpunten schades anders af te handelen. Mijn aanbevelingen zorgen ervoor dat de schades anders worden opgenomen en schadebedragen anders worden berekend. Als deze aanbevelingen over worden genomen, zorgt dat voor een nieuwe situatie. Dat roept natuurlijk direct de vraag op hoe dat precies gaat werken. Wat staat u te wachten en voor welke keuzes komt u als bewoner dan te staan?

Om onduidelijkheden te voorkomen, beschrijf ik hier wat er voor u gaat gebeuren. Ik heb de stappen zo simpel mogelijk gemaakt, maar het blijft soms ingewikkeld. Dat komt omdat mensen met verschillende situaties zitten. Sommige mensen hebben nog geen schademelding gedaan, andere hebben al vergoedingen gekregen en weer andere zitten in een bezwaarprocedure. Ik beschrijf voor acht situaties van begin tot eind wat mijn advies betekent.

In alle situaties is het aanspreekpunt beschikbaar om u te helpen. Als u zelf goed weet wat u wilt of minder behoefte aan hulp hebt, hoeft dat natuurlijk niet. Het aanspreekpunt neemt na het doorlopen van de schadeafhandeling contact met u op om te vragen of u nog ergens hulp bij nodig hebt. Mocht dat zo zijn, dan organiseert het aanspreekpunt samen met de gemeente nazorg.

1. **Ik heb geen schaderapport, maar wel schade.** Samen met het aanspreekpunt doet u een nieuwe schademelding. U kiest een schade-expert. Deze komt langs, kijkt goed rond en neemt alle schade op. Samen met de schade-expert en het aanspreekpunt komt u tot een vergoeding volgens de nieuwe berekeningen.
2. **Ik heb één schaderapport van Van der Wal & Joosten.** U kunt uw schadebedrag uit het schaderapport van Van der Wal & Joosten opnieuw laten berekenen. Dan krijgt u snel uw nieuwe vergoeding. Maar u kunt ook een contra-expert langs laten komen. Samen met het aanspreekpunt en de contra-expert komt u tot een vergoeding volgens de nieuwe berekeningen.
3. **Ik heb één schaderapport van Van der Wal & Joosten en één van een contra-expert.** Samen met het aanspreekpunt bekijkt u de twee rapporten en komt u tot een vergoeding

volgens de nieuwe berekeningen. Als u denkt dat de nieuwe vergoeding niet genoeg is, gaat het aanspreekpunt met u, de contra-expert en de schade-expert van de provincie om tafel. Als jullie er samen niet uitkomen, vraagt het aanspreekpunt het bestuurlijk kopstuk en eventueel een onafhankelijke expert om hulp.

4. **Ik heb al schadevergoeding ontvangen, maar zit nog met schade die niet is vergoed.** Samen met het aanspreekpunt doet u een nieuwe melding. U kiest een schade-expert. Deze komt langs, kijkt goed rond en bepaalt of de schade 'oud' genoeg is. Als dat zo is, krijgt u de schade vergoed volgens de nieuwe berekeningen.
5. **Ik heb al schadevergoeding ontvangen, maar kan laten zien dat de vergoeding niet genoeg was om de schade te herstellen.** Als u kunt laten zien dat de schadevergoeding die u heeft gekregen niet genoeg was om de schade te herstellen, krijgt u de vergoeding alsnog. Wat u nog nodig heeft, wordt vergoed volgens de nieuwe berekeningen.
6. **Ik heb meer dan € 5000,- zettingsschade en nog geen funderingsonderzoek laten doen.** Als u volgens de nieuwe berekeningen een zettingsschade van boven de € 5000,- hebt, dan kunt u een funderingsonderzoek laten doen.
7. **Ik zit in een bezwaarprocedure.** Samen met het aanspreekpunt kijkt u of u uw bezwaarprocedure op 'pauze' wil zetten. Het aanspreekpunt heeft daarbij hulp van een juridisch expert. Als u wilt pauzeren, dan organiseert het aanspreekpunt dat met de provincie. U volgt daarna de stappen die passen bij uw situatie. Aan het eind beslist u of u verder wilt gaan met de bezwaarprocedure.
8. **Ik zit in geen van deze situaties.** Als u zich niet herkent in één van deze situaties, kan het zijn dat de standaardoplossingen voor u geen oplossingen zijn. Als dat zo is, legt uw aanspreekpunt uw situatie voor bij het bestuurlijk kopstuk. Die doet een uitspraak over wat te doen. Als u het daar niet mee eens bent, neemt het aanspreekpunt contact op met gemeente. Die helpt u verder, bijvoorbeeld met het organiseren van eventuele rechtsbijstand of andere hulp.

Stappenplannen

1 Ik heb nog geen schade-expert langs gehad, maar ik heb wel schade

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Met mijn aanspreekpunt kies ik een schade-expert. Mijn aanspreekpunt heeft een lijst met veel gevraagde experts in het gebied. De schade-expert komt langs, kijkt goed rond en stelt een schaderapport op.
- STAP 3** Ik bespreek mijn schaderapport met mijn aanspreekpunt en de schade-expert. Mijn aanspreekpunt kijkt op welk bedrag ik uitkom op basis van de nieuwe regeling.
- STAP 4** Ik beslis of ik het eens ben met het bedrag.
Keuze 1 Ik ga akkoord. *(Ga naar stap 5)*
Keuze 2 Ik ga niet akkoord, omdat ik denk een hoger bedrag nodig te hebben. Ik laat een contra-expert langskomen. Als we er daarna nog niet uitkomen, legt mijn aanspreekpunt de situatie voor bij het bestuurlijk kopstuk. Die doet een uitspraak over wat te doen.
- STAP 5** Ik ontvang mijn bedrag. Mijn aanspreekpunt checkt of ik een funderingsonderzoek kan laten doen. Ik maak een keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt in de schadeafhandeling. Dat kan bijvoorbeeld door het kiezen van een aannemer uit de aannemerspool of met financiële, juridische of sociale hulp.
Keuze 2 Ik pak het herstel verder zelf op en heb daarbij geen hulp nodig.

2 Ik heb één schaderapport van Van der Wal & Joosten (McLarens)

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Ik laat mijn schadebedrag uit het eerste rapport opnieuw berekenen. Daarna heb ik twee keuzes:
Keuze 1 Ik ga akkoord met het nieuwe bedrag. Als ik al een deel heb gekregen, krijg ik het verschil tussen het oude en nieuwe bedrag. *(Ga naar stap 5)*
Keuze 2 Ik kies ervoor een contra-expert langs te laten komen. Deze komt langs, kijkt goed rond en stelt een nieuw rapport op. *(Ga naar stap 3)*
- STAP 3** Ik bespreek mijn nieuwe schaderapport met mijn aanspreekpunt en de contra-expert. Mijn aanspreekpunt kijkt op welk bedrag ik uitkom op basis van de nieuwe regeling.
- STAP 4** Ik beslis of ik het eens ben met het bedrag.
Keuze 1 Ik ga akkoord. *(Ga naar stap 5)*
Keuze 2 Ik ga niet akkoord, omdat ik denk een hoger bedrag nodig te hebben. Mijn aanspreekpunt legt mijn situatie voor bij het bestuurlijk kopstuk. Die doet een uitspraak over wat te doen.
- STAP 5** Ik ontvang mijn bedrag. Mijn aanspreekpunt checkt of ik een funderingsonderzoek kan laten doen. Ik maak een keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt in de schadeafhandeling. Dat kan bijvoorbeeld door het kiezen van een aannemer uit de aannemerspool of met financiële, juridische of sociale hulp.
Keuze 2 Ik pak het herstel verder zelf op en heb daarbij geen hulp nodig.

3 Ik heb een schaderapport van Van der Wal & Joosten (McLarens) én een rapport van een contra-expert

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Ik laat mijn schadebedrag uit het eerste rapport opnieuw berekenen.
- STAP 3** Ik bespreek mijn schaderapporten met mijn aanspreekpunt. Mijn aanspreekpunt kijkt op welk bedrag ik uitkom op basis van de nieuwe regeling.
- STAP 4** Ik beslis of ik het eens ben met het bedrag. Ik heb twee keuzes:
Keuze 1: Ik ga akkoord. *(Ga naar stap 5)*
Keuze 2: Ik ga niet akkoord, omdat ik denk dat mijn bedrag hoger moet zijn. Mijn aanspreekpunt gaat in overleg met de contra-expert, de schade-expert van de provincie en met mij.
  - 2a:** We worden het eens. Mijn aanspreekpunt komt tot een bedrag, waar ik mee akkoord ga. *(Ga naar stap 5)*
  - 2b:** We worden het niet eens. Ik kom in een speciale situatie. Het bestuurlijk kopstuk gaat een uitspraak doen. Die komt eventueel met een eigen onafhankelijke expert en doet een uitspraak over wat te doen.
- STAP 5** Ik ontvang mijn bedrag. Mijn aanspreekpunt checkt of ik een funderingsonderzoek kan laten doen. Ik maak een keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1: Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt in de schadeafhandeling. Dat kan bijvoorbeeld door het kiezen van een aannemer uit de aannemerspool of met financiële, juridische of sociale hulp.
Keuze 2: Ik pak het herstel verder zelf op en heb daarbij geen hulp nodig.

4 Ik heb al een schadevergoeding ontvangen, maar ik zit nog met schade die niet is vergoed

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Met mijn aanspreekpunt kies ik een schade-expert. Deze komt langs, kijkt goed rond en schrijft in het rapport hoe 'oud' de schade is.
- STAP 3** Ik bespreek mijn schaderapport met mijn aanspreekpunt en de schade-expert. Mijn aanspreekpunt kijkt of de schade valt onder de nieuwe regeling. Mijn aanspreekpunt kijkt op welk bedrag ik uitkom op basis van de nieuwe regeling.
- STAP 4** Ik beslis of ik het eens ben met het bedrag. Ik heb twee keuzes:
Keuze 1 Ik ga akkoord. *(Ga naar stap 5)*
Keuze 2 Ik ga niet akkoord, omdat ik denk een hoger bedrag nodig te hebben. Mijn aanspreekpunt legt mijn situatie voor bij het bestuurlijk kopstuk. Die doet een uitspraak over wat te doen.
- STAP 5** Ik ontvang mijn bedrag. Mijn aanspreekpunt checkt of ik een funderingsonderzoek kan laten doen. Ik maak een keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt in de schadeafhandeling. Dat kan bijvoorbeeld door het kiezen van een aannemer uit de aannemerspool of met financiële, juridische of sociale hulp.
Keuze 2 Ik pak het herstel verder zelf op en heb daarbij geen hulp nodig.

5 Ik heb al een schadevergoeding ontvangen, maar ik kan laten zien dat die niet genoeg was om de schade te herstellen

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Ik laat zien dat mijn vergoeding niet voldoende was om de schade te herstellen. Hier helpt mijn aanspreekpunt mij bij. Dit kan bijvoorbeeld met een factuur van een aannemer.
- STAP 3** Ik bespreek met mijn aanspreekpunt welke schade ik nog vergoed moet krijgen. Mijn aanspreekpunt kijkt op welk bedrag ik uitkom op basis van de nieuwe regeling.
- STAP 4** Ik beslis of ik het eens ben met het bedrag.
Keuze 1 Ik ben het eens. *(Ga naar stap 5)*
Keuze 2 Ik ben het niet eens, omdat ik denk een hoger bedrag nodig te hebben. Mijn aanspreekpunt legt mijn situatie voor bij het bestuurlijk kopstuk. Die doet een uitspraak over wat te doen.
- STAP 5** Ik ontvang mijn bedrag. Mijn aanspreekpunt checkt of ik een funderingsonderzoek kan laten doen. Ik maak een keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt bij het organiseren van herstelwerkzaamheden. Dat kan bijvoorbeeld door een aannemer uit de aannemerspool te kiezen.
Keuze 2 Ik pak het herstel verder zelf op of het is al hersteld en heb verder geen hulp nodig.

6 Ik heb meer dan € 5.000 euro zettingschade en nog geen funderingsonderzoek gehad

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Ik beslis met mijn aanspreekpunt of ik een funderingsonderzoek wil:
Keuze 1 Ik wil geen funderingsonderzoek.
Keuze 2 Ik laat mijn fundering onderzoeken en heb wel funderingsschade. *(Ga naar stap 3)*
Keuze 3 Ik laat mijn fundering onderzoeken en heb geen funderingsschade.
- STAP 3** Ik maak de keuze over of ik mijn fundering wil laten herstellen:
Keuze 1 Ik wil mijn fundering laten herstellen. *(Ga naar stap 4)*
Keuze 2 Ik wil mijn fundering laten herstellen, maar kan dat niet. Ik zit in een uitzonderlijke situatie. Mijn aanspreekpunt legt mijn situatie voor bij het bestuurlijk kopstuk. Die doet een uitspraak over wat te doen.
- STAP 4** Ik maak de keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt bij het organiseren van herstelwerkzaamheden. Dat kan bijvoorbeeld door een aannemer uit de aannemerspool te kiezen.
Keuze 2 Ik pak het herstel zoveel mogelijk zelf op en heb verder geen hulp nodig.

7 Ik zit in een bezwaarprocedure

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Ik maak de keuze of ik mijn bezwaarprocedure op pauze wil zetten:
Keuze 1 Ik pauzeer mijn bezwaarprocedure. *(Ga naar stap 3)*
Keuze 2 Ik ga door met mijn bezwaarprocedure. Ik wacht de uitkomst daarvan af.
- STAP 3** Ik verander van situatie. Ik volg de stappen van één van de andere stappenplannen. Daarna maak ik een keuze:
Keuze 1 Ik heb nu geen reden meer om verder te gaan met de bezwaarprocedure en stop deze.
Keuze 2 Ik heb nog steeds een reden om verder te gaan met de bezwaarprocedure en zet deze voort. *(Ga naar stap 4)*
- STAP 4** Als ik een vergoeding krijg, maak ik de keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt bij het organiseren van herstelwerkzaamheden. Dat kan bijvoorbeeld door een aannemer uit de aannemerspool te kiezen.
Keuze 2 Ik pak het herstel zoveel mogelijk zelf op en heb verder geen hulp nodig.

8 Ik pas in geen van deze situaties

- STAP 1** Ik heb contact met mijn aanspreekpunt en bespreek mijn situatie.
- STAP 2** Mijn aanspreekpunt legt mijn situatie voor aan het bestuurlijk kopstuk.
- STAP 3** Het bestuurlijk kopstuk doet een uitspraak over mijn situatie.
- STAP 4** Ik overleg met het aanspreekpunt hoe ik verder ga:
Keuze 1 Ik ga akkoord met de oplossing van het bestuurlijk kopstuk. *(Ga naar 5)*
Keuze 2 Ik ga niet akkoord met de oplossing van het bestuurlijk kopstuk. De gemeente neemt contact met mij op om te kijken of ik hulp nodig heb (bijvoorbeeld rechtsbijstand of andere sociale hulp).
- STAP 5** Als ik een vergoeding krijg, maak ik de keuze over hoe ik verder geholpen wil worden:
Keuze 1 Ik wil dat het aanspreekpunt mij verder helpt bij het organiseren van herstelwerkzaamheden. Dat kan bijvoorbeeld door een aannemer uit de aannemerspool te kiezen of herstel in natura te organiseren.
Keuze 2 Ik pak het herstel zoveel mogelijk zelf op en heb verder geen hulp nodig.

Wat rechtmatig is, is niet altijd ook rechtvaardig

Een concreet voorstel voor de schadeafhandeling,
herstel van vertrouwen en toekomstperspectief

Kanaal Almelo – de Haandrik